

અનુક્રમણિકા

નિપય	પૃષ્ઠ	નિપય	પૃષ્ઠ
પ્રકરણ ૧		વતમાન જીવનનો આર્થ	૧૦
સુખની ભાવના	૧	નવયુવની જીવન માર્ગકતા	૧૦
આત્માનુ ભવબમણુ	૧	ધર્મ અને ધર્મગ્રુડ પ્રત્યેના કાળુ	૧૧
મનુષ્ય જીવનની વિગેરના	૨	ત્યાગ માગનો વિગેધ અને તેના	
વિરોધતાનો ઉપયોગ	૨	કારણો	૧૧
મુક્ત આત્માઓ	૨	મન્યામ દીક્ષા પ્રતિપદ નિમધનો	
ધર્મ માગ	૨	ઉ ભવ	૧૩
પ્રત્યેક પ્રાણીનો અનીમ આરામ	૩	નિમ્ન પ્રિ કેળવવા માટેના નિમ્ન	૧૩
ધર્મની વ્યાખ્યા	૩	મમારી અને ત્યાગીના ધ્યેય	૧૩
વિવિધ ધર્મો	૩	ત્યાગીનો યાવ કરવાની મુધાગ ની	
મમાન આગય	૩	અયોગ્યતા	૧૪
ધર્માનુયાયીઓનો આર્થ	૪	આક્ષેપ કરનારનુ માનમ	૧૫
અનુયાયીઓમા બે વર્ગ	૪	આક્ષેપો	૧૫
ભાગી વર્ગ	૫	મહાનપણુના અભારનો જવાબ	૧૬
ત્યાગી પ્રત્યે પૂજ્ય ભુદ્ધિનુ કારણ	૫	વ્યવહારીક શિખણ વખતે મહાન	
મર્વ ધર્મ મા ત્યાગીનુ અભિતિય		પણુ વિચારાય છે	૧૬
મ્થાન	૬	માતપિતાને બાળકને બચપણની	
ત્યાગધર્મની સર્વ શ્રેષ્ઠતાના કારણો	૬	ધર્મ માર્ગે વાજવાનો દરેક	
ભુદ્ધિભુદ્ધા ધર્મોમા મમાન તત્વો	૧૭	અધિમાર છે	૧૭
બે ત્યાગી પૂજ્ય છે	૭	દીક્ષા અપાવવામા મામાપ અને	
પ્રકરણ ૨		મહાગરોનો કાષ્ટ મ્વાય	
વતમાન યુગ	૮	મ્થી, મહાન મોગ છે	૧૭
શરીર અને આત્મા	૮	આક્ષેપમાનુ માનમ	૧૮
જાગ્રત આત્મા	૮	મ્વાયની મકાનુ કારણુ	૧૮
સુષ્પ આત્મા	૮	મુધાગેતો દભ	૧૯
માતપિતાનુ કત ન	૮	દીક્ષા નીમા પત્રી દીક્ષિતનુ જીવન	૨૦
ભાગીય જીવન	૯	આક્ષેપ કરનાગ પોનાનુ મુધામી	
વતમાન જીવન	૯	જીવન નીહામગે	૨૦

નિવધ	પૃષ્ઠ	નિવધ	પૃષ્ઠ
ત્યાગીઓ વનમાન સુધારાની		પ્રકરણ ૪	
ગુનામીથી પર છે	૨૧	જૈન ધર્મ ત્યાગ પ્રધાન છે	૩૩
પૂજ્ય સાધુ મગ્યા	૨૨	દ્વિવિધ ધર્મો	૩૪
સુધારકોને સાચા સુધારાનું મથન	૨૩	ત્યાગીઓનું સ્થાન સદા શ્રેષ્ઠ છે	૩૪
ત્યાગીઓનું વિશિષ્ટ લક્ષ	૨૪	ત્યાગીના ઘનો અને તેનું પાનન	૩૫
પૂજ્ય ત્યાગીઓના ઉપકારો	૨૪	જૈનોની ત્યાગીઓ પ્રત્યે પૂજ્યશ્રદ્ધિ	૩૬
પૂજ્ય ત્યાગીઓની સર્વોપરિ સત્તા		સાધુ સરચાના ઉપકારો	૩૭
આવરણ છે	૨૫	ત્યાગીઓની જીવન પ્રતિષ્ઠા અને	
ન્યા ત્યાગીઓની શ્રેષ્ઠતા નદોની		તેનું પાવન	૩૮
સ્વીકારાર્થ	૨૫	ત્યાગી મર્યાદા જનતા ઉપર ઉપ	
સુખની શોધમાં કુખના કુમરના		કારણ કરે છે	૩૯
દર્શન	૨૫	ત્યાગીઓએ સર્વેશુ સાધ્વિત્ય	૪૦
સુખનો સબધ આત્મા સાથે છે		સંમાજ ઉપર પૂજ્ય ત્યાગીઓના	
શરીરના બાહ્ય સાધનો સાથે		ઉપકાર	૪૧
નથી	૨૬		
ત્યાગ બાવનાનો જગતની શાંતિમાં		પ્રકરણ ૫	
ફાગો—	૨૬	નિવધ ન્યાય વિરુદ્ધ છે	૪૨
જીવન પી છેલી પગે એકજ શરણ	૨૭	આધ્યાત્મિક દૃષ્ટિથી જોનારને	
પ્રકરણ ૩		ઉપરની કાર્યજ્ઞ કિમત નથી	૪૪
ત્યાગીઓની મર્ત્ય શ્રેષ્ઠતા સ્વીકાર		મૃદસ્થાપત્રથી આદર્શવાગાને ફર	
વાના અનુભવસિદ્ધ બોધપાઠ		જીવાન કે ગવજીનો કાલકો તે	
ઘતિહાસ શીખવે છે ?	૨૮	ત્યાગના આદર્શવાગાને અટ	
પ્રજ્ઞ જીવનના લક્ષ્યમાં ત્યાગીઓનું		કાપલ કેમ ?	૪૫
સર્વોપરિ સ્થાન	૨૯	દીક્ષા માટે બા-વચન વધારે અનુ	
ઐતિહાસિક પુરાવા	૩૦	કેવું છે	૪૬
રાજ્યોને વિનંતિ	૩૦	બારથી ઝોગજોમથી સગી લગીના	
ધાર્મિક સ્વાતંત્ર્યમાં કબજા કરવી		સગીર દીક્ષિતોની ઉપવધ	
હિતકર નથી	૩૧	નામારણિ	૫૧
રાજ્યોને સૂચન	૩૧	જૈનેતરોમાં ત્યાગી થયેલ સગીરો	૫૧
પ્રજાનો ત્યાગીઓ અને રાજ્યો		પરિચિટ અ	૫૬ થી ૬૫
સાથે સબધ	૩૧	સગીર દીક્ષા માટેના દાઓય પુરાવા	

દીક્ષા ધર્મ

પ્રકરણ ૧

આત્મા અને ધર્મ.

આખાએ જગતની કાયવાહી તરફ નજર નાખતા આપણે મ્હણે જોઈ શકીએ છીએ કે, જગતમા જન્મેલા અને જન્મતા એકેન્દ્રિયથી પચેન્દ્રિય લગીના પ્રત્યેક પ્રાણીએ, પોતાના જીવનની દરેક પ્રવૃત્તિ મુખ્ય મેળવવાની ભાવનાથી ઠરેલી છે, અગર કરે છે જગતમા એવો એક પણ જીવ નથી, કે જે મુખ્ય માટે ન તલમી રહ્યો હોય બદકે એકેન્દ્રિયથી પચેન્દ્રિય લગીના મધ્યમા જીવો, પોતાની શક્તિ અને સાધનોનુસાર મુખ્ય મેળવવા માટે બનતા તમામ પ્રયત્નો જરૂર કરે છે.

અનાદિ કાળથી અનંતા ભાગ્યમણી કરતો પ્રત્યેક આત્મા આ મમાર ચક્રમા, મુખ્યક્રમના અનેક ડહવા મીઠા પ્રસંગો અનુભવી ચુક્યો છે પણ એ બધાએ ભવબ્રમણનુ ચરણે મુકાઈએ, અથવા બાગીકાઈથી નિરીક્ષણ કરીએ, તો આત્માએ આજ લગીમા એક જ કાર્ય કર્યું છે, અને તે — (૧) શરિર મેળવવું, (૨) તેને પોષવું (૩) તેને સભાળવું (૪) તેનો એક સમયમા ત્યાગ કરી ચાલ્યા જવું.

આત્માના આખાએ ભવબ્રમણના કાયનુ આ સર્વેશુ છે આખા ભવબ્રમણમા આત્માએ મુખ્યની જગ્યા અને દુખનો દેવ કયો છે પણ આકસ્મિક સયોગોમા દુખના કુગર નીચે દબાઈ ગયેલો આત્મા જ્યારે દુખનો દેવ ક્રમ્પાનો અવકાશ પણ મેળવી શકતો નથી ત્યારે દુખ મેદન કરવાથી ધર્મગ્રંથ નુકે છે, અને વાંધક ઉન્નત દશા પ્રાપ્ત થાય છે.

તે વટે સગર મનુષ્ય વગેરે ઉચ્ચ ગતિઓમાં કર્મના બંધ છેલ્લાને જે આત્મ પ્રિતમરી પ્રગતિએ આત્માએ આદરી છે તેના મીઠા ફળ તરફ તે તેટલી ઉન્નત દશા પ્રાપ્ત કરી ગયો છે આપણે મનુષ્ય હેઠલધારી આત્માઓએ, જગત ઉપર દેખાતી બીજી તમામ ગતિઓમાં ભવબ્રમણ કરતા આત્માઓ કરતા ઠીક વિશેષ પ્રગતિ માધેની છે, અને તેથી આપણા ગળ દુખ, માર-જમાર, ધર્મ, અધર્મ, નીતિ, અનાતિ, ન-ગુણ, દુગુણ, વિગેરેનો કાંઈક યથાગતિ વિચાર કરી સમીચે ઝીએ

મનુષ્ય
જીવનની
વિશેષતા

નિરાશાના
-ભાવ

અપણને પ્રાપ્ત થયેલી આ વિશેષ ભુદ્ધિ આપણા મનુષ્ય જીવનની વિશેષતા છે, અને તે વિશેષતાનો ઉપયોગ વિશેષ ઉન્નત દશા પ્રાપ્ત કરવા માટે, ભૂતકાળના મહા પુકારોએ, કયા જ અને વર્તમાનમાં પણ તેજ રીતે થઈ રહ્યું છે

મુખ્ય
આત્માનો

જે મહાત્માઓ, આત્મા ઉપરના કર્મના બંધનો, વધાર અષ્ટ રીતે જોઈ શક્યા, તે બંધનો તોડવાના ઉપાયો ચીનવી શક્યા, અને તે ઉપાયોને અમલમાં મુકી શક્યા, એના ઘણા મહાત્માઓ આ સમારથી પર થઈને સાતું આત્મજિન પાછી ગયા છે, અને કર્મના બંધનમાંથી પોતાના આત્માની મુક્તિ કરાવી શક્યા છે તેઓ સાચું મુખ પ્રાપ્ત કરી ગયા અને તે મુખ અયાગાધપણે ભોગવી નહા છે, તે મા માયાના મુઠા આત્મા કબીએ છીએ અને મુક્તિની પ્રાપ્તિને અર્થે તેમણે જતાને સ અનુભવસિદ્ધ મારગને ધર્મ—માર્ગ કહ્યા છે એ જે આત્માઓ પોતાના મુખ પી પ્રાપ્તિના માર્ગ પાતે શોધી શકતા નથી, પણ તે માગતું અસ્તિત્વ ચિન્તાને દાગ મુખની પ્રાપ્તિ માટેના પ્રયત્નો કરવાને પ્રવૃત્ત થાય છે તે આત્માઓને ધર્મ માર્ગ વિચરતા આત્માઓ કબીએ છીએ

ધર્મ માર્ગ

આપણે સારી રીતે જાણીએ છીએ કે, જગતના દરેક પ્રાણીનો અતીમ આશય મુખ્ય પ્રાપ્ત કરવાનો હેતુ છે, અને તે પ્રાણીના માર્ગમાં કેટલેક જોડાઈને દરમીયાનગીરી, અગર અકુશ તેને પરવડે નથી, અને જે કોઈ દરમીયાનગીરી કરવા આવે છે, તેની નામે પોતાનું શરીર અને પ્રાપ્ત થયેલી વસ્તુઓનું રક્ષણ કરવા માટે, પોતાની નર્વ શક્તિઓ એકત્રિત કરીને તે અવકાશ આત્મા પાસે આમરણાન્ત સુધી પોતાને પરિણામે જાતને વચ્ચે પડે તે રીતે અને દેવની ભાવનાઓ પ્રત્યે છે અને કર્મના બધા બધા છે મુખ્ય વિચારી હોવાના દર્શન થાય છે

ધર્મની વ્યાખ્યા કરતા કહ્યું છે કે—‘ દુર્ગતિમાં જતા જે ધારણ કરે તે ધર્મ ’ દરેક ધર્મ પ્રત્યેક પ્રગતિશીલ આત્માએ પોતાની પ્રગતિની મર્યાદામાં રહીને જગતને— જનાવેલો છે અને તેથી જ ધણા જુના નામોમાં તથા જોડા અગર, વધારે વિકસિત સ્વરૂપમાં આપણને નજરે પડે છે જે ધર્મના આગ્રહ ઉપર જ વધારે પ્રગતિશીલ અને કર્મના બધાથી વધારે મુક્ત, તે રૂપ વધારે ઉંડો, વધારે મર્યાદા, અને વધારે પ્રગતિમાયક, જે રૂપના આગ્રહ ઉપર જોડા પ્રગતિશીલ એ રૂપના બધાથી જોડા મુક્ત તે ધર્મ જોડા પ્રગતિમાયક ધર્મને અનુમનાગઓમાં પણ જોમજ છે જે મનુષ્ય જેટલા પ્રમાણમાં આત્મ હિત સાધી શક્યો છે અગર—આત્મ માર્ગ પ્રગતિ કરી શક્યો છે, તે મનુષ્ય જેટલા પ્રમાણમાં ઉંચા પ્રકારના તારકને અનુમરે છે જે મનુષ્ય જોડા પ્રગતિ કરી શક્યો છે, તે ઉતરના પ્રકારના તારકને અનુમરે છે પણ જાણીએ અનુસરણમાં, જાહેર જાણીએ ધર્મમાં વમાની મૂળ વાપનાનો આશય, સાચા ચિરંજીવી મુખની પ્રાપ્તિ માટેનો હેતુ છે અને કર્મના બધાને નોંધે કરવો, તથા જોડા આત્માઓ વચ્ચે, જેમ અને તેમ જોડા અથડામણો થાય, તેના ઉપાયો

ગોત્રયેવા હોય છે જે ધર્મસ્થાપકે કૃત્ર મનુષ્ય જીવનનો જ વિચાર કરાને ધર્મ સ્થાપેલો દોષ છે, તેના રીતિરિવાજો અને સાચે મા મનુષ્ય જીવન મનુષ્ય દેહધારી આત્માઓમા ઝોછામા ઝોછી અથગમો કપી રહેતે થઈ શકે, અને પ્રત્યેક દેહધારી આ મા ધીન મનુષ્ય દેહધારી તરફથી કાઈપણ મહન ધ્યા વિના કદી રીતે ગત અને મુખી જીવન જીવી શકે એવા નીતિ નિયમો ઘડાયેલા હોય છે જે ધર્મસ્થાપકે મનુષ્ય અને નિર્ધન પુરનો જ વિચાર કર્યો છે, તે ધર્મસ્થાપકના ધર્મમા મનુષ્ય અને તિય દેહધારીઓમા ઝોછામા ઝોછી અથગમપુ વાય તેવા વિચાર નજરે પડે છે અને જે મહા જ્ઞાનીઓએ મકળ બ્રહ્માના નહ અને વાળુ છે, પોતાનામા સંદેશ ન પડે ન તના પ્રભુ જે જમો સાવકાર કર્યો છે તેમના ધર્મગતે મા મકળ બ્રહ્મામા જીવતા એકેન્દ્રિયથી પચેન્દ્રિય લગાના, જન મિઠાત સુજળ પાવશે ને તે તે જાતિન જીવે કાઈપણ પરસ્પર અથગમણમા આ રા સિવાય, પાતાનુ જીવન સાતિથી વ્યતિત કરી શકે, અને તે શાંતિના સમય દરમિયાન પોતાના આત્માનો કમિત વિકાસ માધી, છે જે કર્મના બધનમાધી સપૂર્ણ સુક્રિ મેળવી શકે, તેવા જ્ઞાઓ દર્શાવેલા હોય છે

ધર્માનુયાયી
નો આદર્શ

પોતાના નિર્મલિક અનુસરણમા પ્રતેક મનુષ્ય ઉપર સુજળ થોટો વા વધાર આ મવિનસ માધી ધર્મની સ્થાપના જેમણે કરી છે, તેના વરે ધર્મ સ્થાપકને, પોતાનો જીવન આદર્શ કહે છે, અને તે આદર્શને દહી મનુષ્ય રાખી તેની સિદ્ધિ માટે સઘળા પ્રયત્નો યથાગતિત કરે છે

અનુયાયી
કોના જે
વર્ગ

અનુયાયીઓમા પણ બે વર્ગ નજરે પડે છે—એક વર્ગ એવો દોષ છે કે જેને પોને આદર્શ મા વા છે, તે આદર્શને જ અમરશ અનુસરી તેજ સ્થાનની પ્રાપ્તિ માટે જ, પોતાની બધી શક્તિઓ ખર્ચે છે જ્યારે બીજો વર્ગ કર્મના બધનમા વધારે બદ્ધ થયેલો પોતાની સગવડો સાચવી

વિશેષ યાદ્ય મુઠ્ઠેલીઓમા ઉતર્યા મીવાય, તારડે જતાપેલા
 રમ્તે ચાલી આત્મ હિત માધનારો હોય છે પહેલા વર્ગનું
 એકજ કાર્ય તારડને પગલે એકજ લક્ષે ચાલવાનું હોવાથી,
 તે વર્ગ, તે માગે પ્રગતિ નાવના નિનાય બીજી બીવડ
 નહિ, અગર જીવન નિર્માહ પુરતી જોજમા જોડી પ્રવૃત્તિઓ,
 આદરનારો હોવાથી, એટલે સ સાઠિક પ્રવૃત્તિઓનો તેણે ન-
 વંધા ત્યાગ કરવો હોવાથી સમારીની દૃષ્ટીએ તે ત્યાગી
 ગણાય છે

આત્મવિકાસના માર્ગમા દરેક ધર્મનો ત્યાગી વર્ગ,
 તે ધર્મના સમારો યા ગૃહસ્થ અનુયાયીઓનો નિકટ ઉપધરી
 તેમજ જ્ઞાત જીવન જીવનારો હોવાથી પત્ન્ય જે તેમની
 સસારીઓ હુ મેળા યજ્ઞાદિ ભક્તિ કરે છે એટલુંજ નહિ
 પણ એ ત્યાગીઓની મેવા જ્ઞાન અપાતી, અને જર્વાતા
 પોતાની પ્રવૃત્તિઓ અને સાધનોને, પોતાના માથા મુખને
 માર્ગે જર્વાએલા માને છે જે અનમન અવચા જ્યારે
 ત્યાગીઓની મેવા કન્વાની તડ માપડે છે, તે અવચરને
 પોતાના જીવનનો મહામુલો અવચર ગાળી વાવી લે છે

દરેક ધર્મના ત્યાગી સમ્પ્રદાયે આમ ઉચ્ચ મ્યાન
 મળવાનું ઘરણુ એ છે કે જે માર્ગે, એ ત્યાગીઓ વિચરી
 રહ્યા છે, તે માર્ગ દરેક ધર્મવાળાને આદર્શરૂપ છે એવું
 આમાન્ય દૃષ્ટિએ કહીએ તે ત્યાગ માર્ગ નમસ્ત વિશ્વનો
 પન્મ આરાધ્ય માર્ગ છે અને તેથીજ તેના આરાધકો સકળ
 વિશ્વમા પૂજ્ય છે ત્યાગીઓના જીવનપથ ઉપર દૃષ્ટીપાત
 કરતા આપણે જોઈ ગડીએ છીએ કે, તેમનું
 જીવન, તે ધર્મના અનુયાયીઓ કરતા વધારે મુખી,
 વધારે જ્ઞાત અને વધારે સ્થિર છે આ મુખ, શાંતિ, અને
 સ્થિરતા તેમના જીવનમા થતા જોજ (આજ નમાજ)
 અગર જોજમા જોજી મોહને વશ થઈને કનજોની પ્રવૃત્તિઓ,
 અને તે રીતે જગતપરના બીજા આત્માઓ માથે થતી જોજમા

જોઈતી અથડામણોને આભારી છે, કારણકે જ્યાંજ્યાં આત્મા ના કર્મમધ જોઈતો જોડવો જ્યાંજ્યાં આત્માની માસારીક પ્રવૃત્તિમાર્ગ તરફ પી અરુચિ જોડના પ્રમાણમા વિશેષ ત્યાં જોડવા પ્રમાણમા મુખ્ય અને શાંતિ નિર્ભય, અને સામારિક પ્રગતિ ત્યાં જ જોઈતી કરી શકાય છે કે જ્યારે આ સમાર જેનો જન્મ પ્રવૃત્તિમાર્ગમાથી થયેલો છે, તે સસારવંકના થોડા અગર તમામ બધોનો ત્યાગ કરી દેવાય સસારવંકમા પીસાતા દરેક આ માણો આ વસ્તુ સ્વીકારે છે અને તેથીજ સસારવંકના બધોનો દુઃખની દર્દ, સસારના સધળા ચડવાડોનો ત્યાગ દુઃખનાર ત્યાગીઓને ગાથા મુખને માર્ગ વળેલા જાણી, પૂજ્ય અને આરાધ્ય ગણે છે, બહિષ્કારે નમે છે આ કારણથીજ જગતના સર્વ ધર્મોમા ત્યાગનું મ્યાન અઢિનીય છે, અને તે માર્ગે વિચરનારા ઉચ્ચ માર્ગે (સ્થાને) ગણાય છે

આગળ આપણે જોઈ ગયા કે દુર્ગતિમા પડના પ્રાણીને ધારણ કરનાર ધર્મની, મ્યાપના તેઓજ કરી શકયા છે, જેમણે સાચા મુખની પ્રાપ્તિ પાડ્યા મસારના સર્વ પ્રકારના બધો અને વ્યવહારોનો ત્યાગ કરી પરમ ત્યાગી બની, ઉડું ચિત્તવન અને મનન કરીને કાઈક પ્રમાણમા પણ આત્મવિમ્લસ માખ્યા છે, અને તે માધનાની પ્રતેભા મમારીઓ ઉપર પાડી છે એ સ્વાભાવિક છે કે સધમ અને નિર્મતામાર્ગમા ગાથા મુખનો સાક્ષાત્કાર જેને થયો છે તેઓ તે મુખની પ્રાપ્તિ માટે જોજ માધનોનો ઉપયોગ કરવાનું મમતને અને દરેક ધર્મમા અતિમ આજ્ઞાની સિદ્ધિ માટે એ માગનુ માવળનન મુચવવામા આવેલું છે આ માગના આવળનથી જે ધર્મમ્યાપકનો જોડવા પ્રમાણમા વિકાસ થયેલો છે, જે ધર્મના જોડવા પ્રમાણમા પ્રદેશો નહીં કરેલા છે, તે ધર્મ ગુજળ તેજવા પ્રમાણમા તે ધર્મનો દીક્ષિત શાંતિનો પૂજારી, સમદર્શિવાળો, એવાબાળી, અને સર્વ હિતચિતક બને છે

સર
ધર્મમા
આ પીતુ
નિહિતીય
રવાન

ત્યાગ
ધર્મની
મવ નેજા
ના કાગલ

પ્રત્યેક ધર્મ સાથા મુખની પ્રાપ્તિની નેમથી સ્થપાયેલો હોવાથી લગભગ આખાએ જગતના પ્રત્યેક ધર્મના મૂળભૂત સિદ્ધાંતોમા તે તે ધર્મના ક્ષેત્ર પૂરતુ ઘણુ સામ્ય હોય છે અથાત્ પર-પર વિરોધ તો નથી જ હોતો તફાવત ક્રમ એટલોજ હોય છે, કે જે ધર્મમા હોણુ તત્વજ્ઞાન, અને ડી વિચારણા વિશેષ, તે ધર્મના સિદ્ધાંતો, વિશેષ ઝીણા અને વિશેષ ન્પદ હોય છે જે ધર્મમા તત્વજ્ઞાન સામાન્ય, તેના સિદ્ધાંતો પણ નામાન્ય હોય છે પરતુ અહિંમા, મત્ય, અસ્તેય, અને ધ્રુવચર્ય, અગર ઝીજા ઉપમા દાન, રીલ, તપ, અને ભાવના, એ મૂળભૂત સિદ્ધાંતો તો, - (એાછી વિવેક બુદ્ધિવાળા અગ્રિય મનુષ્યોને માયા મુખને નામે, મ્વાર્થ ખાતર ફસાવવાના હેતુથી મ્થાપીત થયેલા ધર્મો મિવાય) જગતના દરેક ધર્મમા જરૂર હોય છે

આ મૂળભૂત સિદ્ધાંતોના પાલન પાઝણ હવનનુ સમર્પણ, અને તેના પાલનની ખાતર સસાર વ્ય હવારના મર્વ પ્રકારના બધનનો ત્યાગ, તે દરેક ધર્મની દીક્ષા છે અને તે માર્ગને અનુમરી પોતાનુ સાચુ હિત નાધી, ઝીજાને સાચુ હિત સાધવાનો આદર્શ પૂરો પાડવો, એ પ્રત્યેક દીક્ષિતનુ કર્તવ્ય છે જ્યા ધર્મ છે, જ્યા આત્મવિકાસની ભાવના છે, જ્યા સાચા મુખની પ્રાપ્તિ માટેની તમજા છે, જ્યા પલ્લવ અને જન્મ મરણનો ડર છે ત્યા દીક્ષા એ હમેશા આદર્શ છે, અને દીક્ષિતો પૂજ્ય છે

પ્રકરણ ૨.

દષ્ટિભેદ યા ભારતીય જીવનમા વિકાસ

બલ માન
૩૧

આજે ટ્રિયનિ તદન રિપરીતજ છે પૂજ્ય અને
પવિત્ર રીક્ષા, આજે કેન્દ્રાને મન અ રહવાડ અને ખીન
જરૂરી છે આનુ કચ્છ નન માન જડધુગની ભાવનાનુ
પ્રાધાન્ય છે

શરીર
મન
આત્મા

મનુ ન જીવનમા મુખ્ય બે તત્વો છે

(૧) આત્મતત્વ

(૨) જડતત્વ

નાજ નણુ હાથ પ્રમાણ જડ પરમાત્મજોની બનેલી
આ કાયામા અન તાકાગથી, બલબ્રમણ કરતો, અન તા કમ ના
બધનને ઉચ્છેદ કરનાર આ મા બદ્ધ થયેનો છે

જાતન
માતમા

આ બદ્ધ થયેલો આત્મા જો જાગૃત નવરૂપમા હોય છે,
તો ગરબનો પોતાના નોકર તરીકે ઉપયોગ કરી, તે દ્વારા
પોતાની સાચી હિમતિ અને સુક્તિપુરીના દ્વારા ખખડાનવા
જેટલી પ્રગતિ કરી શકે છે—સાધે છે

મુન
મા

માતમા નો મુખ્ય મર્યાદામા હોય, તો તે મોહના
હવિશર રૂપે જાતી, જડ પુનર્જનોના નાગવત મુખમા ગમી
માત્રી, વિષય પાયામા રત્ન જાતી, નિગોહ યા દુર્દગામા
પડે છે

માર્ગતાનુ
૫૧

જ્ઞાનાંજોએ આત્માને જાગૃત રાખના માટે, બલબ્રમણ
શ્રીજ કમ ના મર રો, ચેલ ના જાગૃતમા રેડક, અને હરેક
પણે તે નિકમારી સાચા મુખને માર્ગે વાગી, પોતાના જાગ
કને કર્મબધની દુઃશામાથી બચાવના પ્ર રેડ માનપિના અગર
પાડને દરમ તુ ડે એ નિષિદ્ધ છે જા નગમજ માન
અકષુકાગ હોય છે એને જીવન વિકાસના ભુમિકા જે

કાળમા' તૈયાર કરવામા' આવે છે, તે કાળમા' બાળક' ઉપર' પડેલા સાસ' અગર ખોટા સન્કારો મોટા ભાગે જીવન'ચર્યત' ચાલુ રહે છે અગર કદાચ બહુ સુરકેલીએ ભુલાય' છે

આપણા ભારતવર્ષમા આ મુદ્ધારાઓ ન્હોતા આગ્યા ત્યારે, એટલે આજથી આશરે નો વર્ષ પહેલા આજના કરતા ભારતવાસીઓનુ જીવન જીલ્લજ પ્રકારનું હતું તે જીવન સ્થિર હતું, શાત હતું, ધર્મમય હતું, અને પરહિતેચિંતક' હતું આપણી સમાજ વ્યવસ્થાના પ્રતાપે, જીવન નિર્વાહના સાધન પ્રત્યેક બાળકને જન્મસિદ્ધ હક તરીકે પ્રાપ્ત' થતાં, અને ખેડુતનો પુત્ર ખેડુત, વહેપારીનો પુત્ર વહેપારી, લુહારનો લુહાર, મુથારનો મુથાર એમ દરેક બાળક પોતાના પિતાને અનુસરતો, દરેક કુટુંબમા તે ધધાને લગતુ અનુકૂળ વાતાવરણ હોવાથી, તે બહુજ ન્હેલાઈથી તૈયાર થઈ શકતો તેના માતપિતાને તેના હિત માટે, માત્ર એકજ વિચાર કરવાનો રહેતો, અને તે તેના આત્મહિતનો આ' માર્ગે' પોતાના ધર્મમય જીવનથી, સાસ ગુજની પાસે કેળવણી અપાવીને, કૌટુંબીક ધર્મમય વાતાવરણમા ઉછેરીને, ધાર્મિક પવેનિ ઉત્સવોમા બાળક પાસે ભાગ લેવાની, અને બીજી હરેક રીતે માતપિતા ધાર્મિક સન્કારો તેમનામા રહેતા પરિણામે બાળક પિતાની નવી 'મૂર્તિ' સમો બનેતો, અને આધુએ પ્રજા-જીવન શાત દેખાતું. એ યુગમા પ્રજામા માદાઈ, અને સયમ પ્રત્યે માન હતું, ધર્મ ઉપર રૂચિ હતી, ધર્મગુરુઓ ઉપર પૂજ્યભાવ હતો, અને તેમને તારક ગણવામા આવતા ધર્મજ્ઞાનોને આત્મવિકાસના પરમ ધામ ગણવામા આવતા, સર્વત્ર મુખ અને શાંતિ વર્તતી

આજે સો વર્ષમા' સ્થિતિ તદ્દન વિપરીત બની'ગઈ' છે સમાજ' બધારણુ તદ્દન તુટી ગયા છે અગર તુટી ગયા જેવી સ્થિતિએ પહોંચ્યા છે આજથી સો વર્ષ પહેલા'જ જન્મની માથે જ' પ્રાપ્ત થતી ઉદર નિર્વાહની મગવડ પ્રાપ્ત કરવા માટે,

આજના બાળકને પોતાની અર્ધી છદ્ગી ખતમ કરવી પડે છે અને છતાંએ કેટલાક દાખલાઓમાં તો સુખ અને શાંતિ સ્વપ્નવત બની જાય છે બાપ વ્યાપાર કરે, એક સાર્થ વકીલ હોય, બીજો ડોક્ટર હોય, ત્રીજો એન્જનીયર હોય અને તેના છોકરાઓને કદાચ ગ્રીવમાં મજુરી કરવા જવું પડે, એવી વિષમ અવસ્થા જ્યાં ત્યાં આજે નજરે પડે છે ઉદર નિર્વાહ અને કુટુંબ પોષણમાજી જીવનની સર્વ શક્તિઓ હોમાઈ જાય છે રાષ્ટ્ર, ધર્મ, કે સમાજ સેવાની વાતો, અગર આત્મહિતની ભાવના આજે રાટીના ટુકડા માટે રખડતા, અને જીવન મર્યાદા સુવાનને ઝેર જેવી થઈ પડી છે પાશ્ચાત્ય કેળવણીના મોહને અંગે, માતૃપિતા અને કુટુંબથી વિખુટો પડી, નવ દશ વર્ષના બાળકને, અંગ્રેજી કેળવણી જે લેવાની ઘણી નેમ હોય છે તે લેવા માટે, પરદેશી વસ્તુઓના પ્રદર્શન સમા, અને કેવળ જડવાદનું જ્યાં પ્રાધાન્ય છે તેવા શહેરોમાં બાલ્યવયમાં જ કેલવામાં આવે છે માતૃપિતા વિગેરે વડીલોનો અકુશ, કૌટુંબિક ધર્મમય વાતાવરણ દૂર થતા તેનામાં અવ્યવસ્થિત પ્રવેશ છે, મુદારાના બાદ્ય તેજમાં તે અજાય છે અને ધર્મના સંસ્કાર નહિ મળવાના કારણે આત્મભાવના ભૂલે છે શરીરની ટાપટીપ અને પોષણ, એના જીવનનું દ્યેય બને છે, અને કદાચ શક્તિ અને માધનો હોય, તો બીજાને તેના પૈમાવાળો ટાપટીપવાળો, અને મુખી બનાવવામાં તે પરમાર્થ માને છે

ધર્મ અને ધર્મગુરુઓ આ અવેચનાચાર, અને અવ્યવસ્થિત ઉપર અકુશરૂપ દોષાથી, અને તે અકુશના લાભાવાબનો નવયુવકને ખ્યાલ નહિ હોવાથી, તેમનાથી હંમેશા દૂર રહેવા તે પ્રયત્ન કરે છે ધર્મગુરુઓના જીવન, વર્તન અને રહેણી, તેને અવ્યવસ્થિત લાગે છે, અને જન્મવુ, ઉદર નિર્વાહની શક્તિ મેળવવા માટે અર્ધી છદ્ગી ખતમ કરવી, લગ્ન કરવા, અને બેરી છોકરાની સેવામાં જીવન ખતમ કરવું, એમાં એના જીવનની માર્થકતા પોતે માને છે

વર્તમાન
જીવનનો
આદર્શ

નવયુવકની
જીવન
સાથ કતા

આ સ્થિતિમા જેનો સ્હેજ પણ પરિચય નથી, જેની મહત્તા અને ઉપયોગિતાનો સ્વપ્ને પણ વિચાર થતો નથી, તે ધર્મગુરુઓ, ધર્મસ્થળો અને ધર્મના પ્રત્યેક અંગો પ્રત્યે તેનામા પૂજ્યભાવ અને ભક્તિભાવ કયાથી જન્મે ? તેમ જ સમાજના લાયથી અગર લોકોની દાથી ડરીને, કાંક બાહ્ય વર્તન રખાતુ હોય, તો તે કયામુધી નબે ! બીજી રીતે કહીએ તો આવા યુવકો ધર્મ અને ધર્મગુરુઓનો ઉજેદ કરવા, અને પોતાની નબળાઈઓની સાથે તેમના જીવનની પ્રત્યેક ઘટનાની સરખામણી કરી તેને અવ્યવહારૂ સમજી ઉતારી પાડવા પ્રયત્ન કરે એ સ્વાભાવિક છે આજે ધર્મગુરુઓ, અને તેમના ત્યાગમાર્ગ મામે જે વિરોધ નજરે પડે છે, જે વિરોધને શમાવવા માટે ધર્મીઓને દિન પ્રતિદિન વધુ વ્યવસ્થિત પ્રયત્નો કરવા પડે છે જે માધુ જીવનને અવ્યવહારૂ, તુચ્છ, નિરસ, અને નહિ જીવવા યોગ્ય ગણી કાઢી, તેની હાસી ઢરવામા આવે છે, જે દિક્ષા માર્ગને સુરહેલ બનાવવાના પ્રયત્નો કરવામા આવે છે, જે દીક્ષિતોને દીક્ષા ઝોડાવી સસારમા પાછા લાવવામા મહા પરાક્રમ લેખાય છે, મમારમા પચ્યા પચ્યા રહેવાની જે ભાવનાઓ પોષાય છે, સાધુઓના પવિત્ર જીવન ઉપર જે ખોટી શકાઓ ઢરાય છે, તે બધાનું કાગળ આ જડ મુધારાઓનો ઢેફ છે, અને પોતાની આખે ચઢેલ વિષય વાસનાના ચરમાથી ત્યાગીઓને બેવાની અધમાધન વૃત્તિ છે

આ અધમવૃત્તિએ કહેવાતા વર્તમાન મુધાગકોને માત્ર દીક્ષાથી (ત્યાગ માર્ગથી) વિમુખ બનાવ્યા છે એટલું જ નહિ પણ તે માર્ગ વિરૂદ્ધ અનેક પ્રકારનો, સાચો જુદો પ્રચાર કરી, દીક્ષા અને દીક્ષિતોને ઉતારી પાડવાની પ્રવૃત્તિ તરફ દોર્યા છે અને તેથીજ તેમના તરફથી નહિ છુછું યોગ્ય પ્રચાર થઈ રહ્યો છે આ પ્રચારમા દિક્ષા આપનાન માધનો, નૂતન દીક્ષિતની સાધુ સ્થામા કકોઈ

(સ્થિતિ, દિક્ષામા સહાય આપનારનું સ્વાર્થી માનસ,
 અને સાધુ સંસ્થાની બદીઓ એ ચાર તર્કટી સાધનોને
 ઉપયોગ કરીને, તેઓ પ્રત્યેક દીક્ષા પ્રસંગે ઉપરની ચારે
 બાબતોમા, કાગળા વાઘ ચીતરીને, બહાર જનતાને અવળે
 રસ્તે દોરવા પ્રયત્ન કરે છે, અને લોખાલવા માણ્યોને,
 અવળા રસ્તે દોરી, પવિત્ર ત્યાગ માર્ગનો વિરોધ કરવા
 લોખાલે છે ત્યાગ માર્ગનો વિરોધ કરનારાઓના વિરોધની
 ભૂમિકા દીક્ષાના સહાયકોના સ્વાર્થથી થતે કસાય છે તેઓ
 એમ કહે છે, કે દિક્ષા અપાવનાર માતાપિતાને ધનપ્રાપ્તિનો
 સ્વાર્થ હોય છે, અને તેમા મદદ કરનારને પણ એજ
 પ્રકારનો સ્વાર્થ હોય છે સાધુઓ પણ પોતાની સેવામા
 એક શુભામ વધારવાની ખાતરજ દીક્ષા આપે છે, અને તેમા
 ઉપર મનમાનો ત્રાસ ગુજારે છે તદ ઉપરાંત
 દીક્ષિત થયા પછે, દિક્ષાર્થી આ મહિત માધી શકતો
 નથી, અગર જે જીવન શાંતિને અગે, મસાર છેડીને તે
 દિક્ષિત બન્યો છે, તે જીવનશાંતિ પ્રાપ્ત થવાને બદલે તેનો
 આત્મા જીવમ અને ત્રાસતા વાતાવરણમા ગુમાવાઈ જાય
 છે, અને પોતાની સમાર છેડવાની શુભ વૃત્તિને મુખર્તા
 ગણી, પન્તાઈ, સસારમા પાછા ફરવાની તેને ઇચ્છા થાય
 છે, છેલ્લે જે સાધુઓને પણ મહાવતધારી કહેવામા
 આવે છે, જે સંસ્થાની પ્રત્યેક વ્યક્તિ પૂજ્ય ગણાય છે,
 તે સંસ્થા તેવા પ્રગરની નથી, એટલે કે સાધુઓ શિયિલા
 આરી, અને સ્વાર્થી છે, સાધુપદને ન શોભે તેવું
 હલકું કાર્ય કરવાવાળા છે આ ચાર ક-પેલા તર્કટી
 હથિયારો વડે કહેવાતા મુધારકો દીક્ષા ઉપર આક્રમણ
 કરે છે, અને બહાર પ્રજાને અવળે રસ્તે દોરી દીક્ષામા
 અનર્થનો ભાસ કરાવી, દીક્ષા તેમજ દીક્ષિતો વિરુદ્ધ
 જનતાને ઉશ્કેરે છે

વડોદરાનો “મન્યામ દીક્ષા પ્રતિબદ્ધ નિબંધ”

આવી જાતની ઉશ્કેરણીનું જ પરિણામ છે પણ આ બધા વિરોધો, અને આ બધી દલીલો, એટલી બધી પોકળ અને ગેરબ્યાજબી છે, કે તેના વિષે જરા સરખો ઉંડો વિચાર કરતા, તેની નિષ્ફળતા અને અનર્થો આપણને સમજાય તેમ છે

કોઈપણ વિષય અંગ સમ્યાને ન્યાય ત્યારેજ આપી શકાય, જ્યારે તેની એકેએક વસ્તુને તે દૃષ્ટીથી વિચારાય જેમકે પોતાની ભૂખ તૃપ્ત કરવાને માટે લોજન લેવા, ખેંઠેલો માણસ, છીખ માગતા, અને શટલીના ટુકડા માટે ટળવળતા છીખારીને ન્યાય ત્યારેજ આપી શકે કે જ્યારે એ છીખ માગવાની જરૂરીયાત, અને ભૂખના ત્રાસને અંતે કરવા પડતા આ કામ સબધી ઉંડો ઉતરે કારણ કે જો એ ઉંડો નથી ઉતરતો, અગર તે સબધે યોગ્ય વિચારણા નથી કરતો તો બીખારીની મરકરી કરી હાકી કાઢવા સિવાય, એ કાઠજ કરતો નથી એજ રીતે ત્યાગી સમ્યા સબધે કોઈપણ વિચાર કરવાનો અવિકાર, તેનેજ છે, જે ત્યાગીની દૃષ્ટીથી ત્યાગમાર્ગનો વિચાર કરી ન્યાય આપી શકે સસારના વિષય ક્ષાયમા રક્ત રહીને, શરીર મુખના બાહ્ય સાધનોમા રાચી માચીને, કોઈપણ સસારી આત્મા હરેક સસારી પ્રવૃત્તિને કર્મબંધનરૂપ સમજી તેનો સર્વથા ત્યાગ કરનાર, અને શરીરની અદરરહેલી દિવ્ય આત્મશક્તિના વિકાસની ખાતરજ, આ શરીર અને તે ॥ સર્વ શક્તિઓ ખર્ચવામા મનુષ્ય જીવનની સાર્થકતા સમજનાર ત્યાગીને, કદિજ ન્યાય આપી શકવાનો નથી

સસારી આત્માનું ધ્યેય, પ્રોત્તાનો બધો સમય અને શક્તિઓ શરીરની પુટી અને તેના રક્ષણ માટેજ ખર્ચવાનું હોય છે જ્યારે ત્યાગીનું ધ્યેય, શરીરરૂપી સાધનવડે આત્મ

વિકાસ સાધવાનું હોય છે સસારીને મન શારિરીક મુખ આદર્શ છે, અને આ મનુષ્ય ભવમા પ્રાપ્ત થયેલું શરીર, તે આદર્શની પ્રાપ્તિ માટેનું એક સર્વોત્તમ સાધન છે તેથી તેની દરેક પ્રવૃત્તિ અને વિચારણા, શરીર મુખની સિન્ધિને ખાતરજ હોય ઠ, ન્યારે ત્યાગીની દરેક પ્રવૃત્તિ અને વિચારણા અધ્યાત્મિક વિકાસ સાધવાની દૃષ્ટિએ શરૂ થયેલી હોય ॥ આ રીતે તે બન્નેના ધ્યેય વચ્ચે, પૂર્વ અને પશ્ચિમ જેટલું અંતર છે, અને બન્નેના જીવન ઉત્તર, દક્ષિણ જેટલા નિરાળા છે

ત્યાગીનો
યાય
કર્મવાની
મુધારકની
અયોગ્યતા

જે બાળતનુ પોતાને કશું જ્ઞાન નથી, જેનો પોતે અનુભવ કર્યો નથી, અગર-કરતો નથી, જે ઉચ્ચ ભાવના ઝીલવાની પોતામા તાકાત નથી જે ઝીનીને જીવનમા ઉતાયાનું પ્રમાણપત્ર, પોતે જનતા આગળ રજુ કરી શકતો નથી, તે સસારી મનુષ્યેમા મુક્તિના પથે વિચરતા કર્મની નિર્જશમા રકત થયેલા ત્યાગીઓને ન્યાય આપવાની કેટલી યોગ્યતા હોઈ શકે ? અને યોગ્યતા સિવાય પણ જો તેમ કરવાનો મિથ્યા પ્રયત્ન આપે તો તે કેટલો વજીરવાળો કહી શકાય ? ત્યાગીઓ અને ત્યાગ માર્ગ ઉપર આશ્રેય કરનારા એ કહેવાતા મુધારકોને, અમે પુછીએ છીએ કે તમે જે નહિ ઇચ્છ્યા યોગ્ય પ્રવૃત્તિ આદરી બેઠા છો, તે આદરવા માટેની તમારી યોગ્યતાનો વિચાર તમોએ કદીએ કર્યો છે ? અને જો ઠર્યો હોય, તો જગતને જણાવો, કે આવી અધમ પ્રવૃત્તિ આદરવાના તમારી પાસે શું કારણો છે ? અને તે માટે તમારી કેટલી લાયકાત છે !

પ્રકરણ ૩

ત્યાગ ધર્મ મામેના આક્ષેપો અને તેનો જવાબ

એક વ્યક્તિ બીજા ઉપર ત્યારે કોઈપણ બાતના આક્ષેપો કરવા, અગર તેને ઉતારી પાડવાના હલકા પ્રયત્નો તરફ પ્રેરાય છે, ત્યારે તેના એવા આક્ષેપો કરવાના હલકા પ્રયત્નોમા, એક અગર બીજી રીતે—પ્રત્યક્ષ અગર પરોક્ષ પછે તે આક્ષેપ કરનાર વ્યક્તિનું પોતાનું જ પ્રતિબિંબ તેમા રજૂ થાય છે જે જે કુટિલ ભાવનાઓ તે આક્ષેપ કરનાર વ્યક્તિના અધારા ખુણામા ભગયેલી હોય છે, તે કુટિલ ભાવનાઓ આવા પ્રમગે જાણુતા અજાણુતા બહાર આવે છે અને તે વ્યક્તિના વ્યક્તિત્વનું માપ કાઢવાનું સારામા સારૂ સાધન જાહેર જનતાને પ્રાપ્ત થાય છે. પવિત્ર ત્યાગ માર્ગ ઉપર આક્ષેપ કરનાર એ મુધારકોની પણ આજ દશા છે ત્યાગ માર્ગ ઉપર આક્ષેપો કરવા માટેના કારણો —

- (૧) અગીરમા સદાનપણાનો અભાવ
- (૨) દીક્ષા અપાવનારાઓનો સ્વાર્થ
- (૩) દીક્ષા લીધા પછી દીક્ષિતની થતી દયાજનક સ્થિતી
- (૪) દીક્ષિત ઉપર ગુરુઓ, અથવા કહેવાતા વડેરાઓનો જુલમ.
- (૫) વર્તમાન માધુ સ્થાનો સડો

આ બધા આધનો તેમના પોતાના જ માનસ, અને અધમ દશા વ્યક્ત કરનારા છે. કહેવાતા મુધારાને નામે જે જે પાપાચરણો, શોષણ નીતિઓ, અને જુલમની ઝડીઓ, પોતાના સ્વાર્થની ખાતર જાહેર પ્રજા ઉપર સફાઈબારી રીતે એ મુધારકો પોતાનો સ્વાર્થ સાધવાની ખાતર વર્ધાવી રહ્યા છે તેનું પ્રતિબિંબજ આ આક્ષેપોમા પડેલું છે.

સજ્ઞાન
પણના
અભાવને
જવાબ

મુધારકો કહે છે કે ‘સગીર ઉંમરના દીક્ષિતને સજ્ઞાનપણું પ્રાપ્ત થયું નથી તેથી જે આશ્રમમાં એને મુકવામાં આવે’ છે, તે આશ્રમનું તેને જ્ઞાન નથી અને તેની બાજુ સિવાય તેને ત્યાગ માર્ગે વાગવો, અથવા ત્યાગ માર્ગમાં જોડવો તે અનર્થકારી છે આ દક્ષીણે કરનારા એ મુધારકોને અમો પુછીએ છીએ કે પાંચ વર્ષની ઉંમરના બાળકને તેની ઇચ્છા વિરુદ્ધ, બાળકોને નિશાળે મુકવામાં, અને ત્યાં મુકીને પાંચ પચીસ વર્ષે તમને રોટલો ખવડાવે તેવું શિક્ષણ અપાવવામાં, એમ્હુજ નહિ પણ તે શિક્ષણ માટે રાજ્ય તરફથી ફરજિયાત કાયદા કરાવવામાં, બાળક કેટલી સમજણપૂર્વક અને સ્વેચ્છાથી ત્યાં જોડાય છે, તેનો વિચાર સરિખો કોઈ દિવસ થયો છે ? જે નિશાળે બાળકને બણવા મોકલે છે, તે નિશાળની ઉંચી શ્રેણીઓ, બવિધ્યનો અભ્યાસક્રમ, અને ત્યારપછી તેને મળતા ફળનો બાળકને કેટલો ખ્યાલ હોય છે, તેનું માથ કાઈ દિવસ કાઢ્યું છે ? જે જાતનું શિક્ષણ આપવા માટે બાળક ઉપર બળભેરી કરવામાં આવે છે, તે શિક્ષણ બાળકના સ્વભાવને—કેટલું માનુકુળ છે, તેનો વિચાર કરી ઘટતો’ બ ઢોળમ્ત—કરવામાં આવ્યો છે ? નહિજ. ત્યાં તો એમ મ્હીકારી જ લેવામાં આવ્યું છે, કે માતાને પેટે જન્મ લેનાર પ્રત્યેક બાળક, બ્યવહારીક કેળવણી લેવા લગ્ન કરવા પેમા કમાવા અને પોતાની ખેરી છોકરાનું ભરણપોષણ કરવા માટેજ આ જગતમાં જન્મ્યો છે તેને ઇચ્છાએ, અગર અનિચ્છાએ, મરણ્યાત, અગર ફરણ્યાત, આમ્હુ કરવાનું જ છે માટે તે રસ્તે તેને બચપણથી બંદાવી તે કરી શકે તેવો તૈયાર કરવો જોઈએ અને તે માટેજ તમો એને તૈયાર કરો છો આ તૈયાર કરવામાં નથી જોતા બાળકનું સજ્ઞાનપણું, નથી જોતા એનો સ્વભાવ, કે નથી જોતા બીજું કાઈ તમારો તો એકજ આશય, કે કોઈપણ

બ્યવહારીક
શિક્ષણ
બખતે
સજ્ઞાનપણું
વિચારાય
છે ?

લોગે તેને રળતો, કમાતો, અને જૈરી ઠોકગવાળો જોવાનો હોય છે અને તે માટે તમો જે કાંઈ કરી શકો તેમ હોય છે, તે બધું કરો છો.

જો બાળકને સમારી બનાવનાર વાલીઓ અગર માળાપો, બચપણથી જ મસાગ ચક્રમા પીસાવા માટેની તૈયારીઓ કરાવી શકે, અને સમાર ચક્રમા, પીસાવા માટેના સન્કારો નાખી શકે, તો જે માળાપો આ મનુષ્ય ભવને આત્મ વિદ્યામ સાધવાની, અને કર્મના બધાં છેદવાની માપડેલી મહામુવી તક ગણે છે, અને જે ગણાવી જોઈએ તેઓ પોતાના બાળકને બચપણથી જ તે માર્ગે જા માટે ન વાળી શકે. અને કર્મના સન્કારો બાળકમા ડેમ ન નાખી શકે. જો જરા ન્યાયદૃષ્ટીથી વિચારાય તો એકે સમજી શકાય તેમ છે, કે જેમાથી ગમે તે માર્ગે વાગવામા આવે છે તે વળતે બાળકની સ્થિતિ તો મામાન્ય રીતે એકજ પ્રકારની છે બાલ્યકાળ એ બાળકને માટે અહણ કાળ છે, અને તે કાળમા તેની આત્મજાગૃત્તિ, જે જાતનું વાતાવરણ ઉભું કરવામા આવે છે, એ વાતાવરણમાથી તે બાળક પોતાનું ભાવિ જીવન ઘડે છે સમારી વાતાવરણમા રહેતા બાળકમા સદાચર મુખની ભાવના વિકસે છે અને ત્યાગમય વાતાવરણમા ઉછરતા વાતાવરણમા ત્યાગ-ભાવના વિકસે છે આ વિદ્યાસ જોવાને માટે નિષ્પક્ષ દૃષ્ટિથી જોવાની આવશ્યકતા છે.

મુધારડોનો બીજો આશ્રેય દીક્ષાર્થીઓને મદદ કરનારના સ્વાર્થનો છે તેઓ એમ કહે છે કે એ દીક્ષાર્થીઓને પ્રાપ્ત થયેલા, અગર યજ્ઞના વારમા વિગેરેના દિવાની હુકો, અગર તેની મીડકત હજમ કરવાના હુક ઇન્દિદાથીજ, તેના પાલક, મગામળધી, અગર લાગતા વળગતાઓ તેને દીક્ષા અપાવે છે અને આ દીક્ષાના કામમા મદદ કરતાગઓ પણ તેની મીડકત ખર્ચ જવાની, બદ દાનતથી એમા મદદ કરે છે સાધુઓની પણ દીક્ષા આપવામા આવી જ મનોદશા હોય છે.

આમેપકાર
નું માનસ

આ આશ્રેય કરનારના માનસ ટેવળ પેસાનેજ છવત
ધ્યેય માનનાજ હોય છે, તેથી લક્ષ્મીની ખાતરજ ગમે તેવું
હવકુ કામ કરવાની શક્તિ તેઓ બીજાઓમા કરે છે, એમ
આપો અષ્ટ ભેદ શકીએ છીએ ડારણ કે બાળક સગીર
અનુભવામા માતાપિતાનું ઘર ઝેડી, બીજા સસારીને ત્યા
જાય, ડોઈને દત્તક અપાય, અગર ડોઈને ખોળે સોપાય,
એટલે સસારી અવસ્થામા તેની મિથિતિ બદલાય, અને
બદલી ગકાય, તેના દત્તક વિગેરે લેવાના કાયદાઓમા,
તેમને નથી જણાતો માળાપનો અર્થ, નથી જણાતો દત્તક
લેનારનો અર્થ, કે નથી જણાતો તેમા મદદ કરનારનો
સ્વાર્થ, આ માટેનો વિગવ ડોઈપણ મુધારડ તરફથી થયેયો
હોય એવું જાણુમા નથી આ રીત દત્તક આપીને બાળકના
દિવાની હેડોમા, ગમે તેટલો ફેરફાર કરવામા આવે, તેમા
રાજ્યને અગર મુધારડોને ડોઈના સ્વર્થની ગધ મરખી
પણ આવતી નથી પણ તેજ બાળક જ્યારે સમાર ત્યાગ કર
વાના સમકારો મેગવવા માટે પ્રયત્નશીલ વાય અને માળાપ
પાલક અગર બીજાઓ તેને મદદ કરે ત્યારે અર્થ પ્રકારના
સ્વાર્થની ગધ શા લાગણીથી આવતી હશે ? એહેજે
સમજશે કે પોતાની દૃષ્ટિએ બીજાને જોવાની ટેવથી.

સ્વાર્થની
શકાનું
કારણ

માત્ર ડોઈ જીવુલ કષ્ટ છે, કે આ યુગ જડવાઈ પ્રધાન
યુગ છે અને આ યુગમા પ્રત્યેક મનુષ્યની નેમ અર્થમલ્ય
અને ચારિત્રીક સંવર્ધતાના પ્રિપૂલ સાધનો એકત્રિત કર
વાની છે તેમજ આ યુગના પ્રત્યેક માનવની દૃષ્ટિ માત્ર
અર્થ પ્રાપ્તિ માટે હમેશા તનમી રહી છે અને જ્યાં જ્યાં
કાઈપણ બનાવ અગર ઘરના બનતી તે જુર છે ત્યા
અર્થની પ્રાપ્તિનોજ હેતુ હોવાની શક્તિ તેને ઉજ્જવે છે આ
ઢારણેજ ઉપરના બધા આગ્રેષો કનય છે બાકી વાસ્તવિક
રીત જોના, દીક્ષા અપાવનાર માતાપિતા અગર પાનડ દીક્ષા
અપાવવામા અગર પોતાના બાળકને દીક્ષાના માર્ગે વાળવામા

પોતાનો સ્વાર્થ કાંઈપણ નાધતા નથી, બન્ટે લોગ આપે છે પોતાનો બાગક મોટો થઈ, કમાઈ ને વૃદ્ધાવસ્થામાં તેમનું ભણુ પોપણ કરશે, અને તેઓ ગાતપતે વૃદ્ધાવસ્થામાં જીવી શકશે, એવા સ્વપ્ના દરેક પુત્રવાન માતાપિતા નરૂં મેવે છે અને એ ભાવી સુખની આશાએ તેઓ આનદમાં ગટે છે જે માતા પિતા પોતાને બાગકને ત્યાગમાર્ગે વાળે છે, તેઓ પોતાની આ અભિવાધનો લોગ આપે છે, અને તે લોગ પોતાના પુત્રના હિતની દૃષ્ટિએજ અપાયેલો હોય છે આ લોગને અજે, તેમને જે કાંઈ મહુન કરવું પડે છે, તે માટે તે માતપિતા પ્રત્યે માનની દૃષ્ટીથી લેવાને બદલે સ્વાર્થના અજ્ઞા અદાવી, તે લોગને સ્વાર્થમાં પરિણમાવનાર સુધા રોકોને માટે વિશેષ શુ કહેવું । જેને દીક્ષાર્થી સાથે કાંઈજ મબધ નથી, પણ તેના એક પગ પવિત્ર કાર્યથી આકર્ષાઈ તેમને મદદ કરવા માટે, જે પુણ્યગામી આત્માઓ પ્રયત્ન કરે છે, અને જેમને ધ્યન અને કામિનીનો સર્વથા ત્યાગ કર્યો છે તેઓ તે માર્ગે ગાત્રા ઈચ્છતા આત્માને મન્દાર આપે તે બાબમાં પચુ સુવારડોને પમાની પ્રાપ્તિનો સ્વાર્થજ લે નરૂં આવશે હોય, તો તે માટે તેમની કયા ચિંતવવા સિવાય બીજું શુ કરી નહાય ?

૨ પ્રત્યેક જન, ન્યાય માર્ગ ને જીવન આદર્શ ગણતો હોવાથી, કેટલાક પુણ્યવત કુટુંબોમાં તો ન માની અવસ્થામાં પણ કેવળ ત્યાગમય મયમી વાતાવરણ ગણ નહુ હોય છે અને તેનો પવિત્ર વાગ્મો તે કુટુંબમાં દરેક બાગકને જન્મ સિદ્ધ હુકમ તરીકે પ્રાપ્ત થાય છે આ પુણ્યગામી કુટુંબોના બધા પુરૂષો અને સ્ત્રી પલાનદો આ મદ્દત્યાણનો એકજ માર્ગ આગ્રિ એકા તારે જરૂર કરે છે અને આની રીતે પાત્ર તથા પાત્રો એકી સાથે રીક્ષિત થયાના તેમજ થતા રોવાના પુગવા ગ્નુ કરી ગઝાય તેમ જે અત્રે દીક્ષા આપનાર અને લેનાર કેવળ આ મધ્યાત્મી ભાવનાથી તે માર્ગ સ્વિકારે

છે આવી દીક્ષાઓ જ્યાં સ્વાર્થની સંભાવના કરવાનું કારણ પણ નથી તેવી પગમ લાગતી દીક્ષાઓ વિરૂદ્ધ પણ ચક્રવાતરૂપે લખાયેલા અને સ્વાર્થના આશ્રેયે કરવા અને સગીર્ણના હિત તથા મામાજિડ વ્યવસ્થાના નામે ચારિત્ર માર્ગમાં કાટા વેરવામાં જે મુધારડો હંમેશાં તૈયાર હોય છે અને મમાજ હિતની ઘડીઘડી વાનો કરે છે, તેજ મુધારડો મહામારી, મગી, બખમરો, બેઝારી વગેરે સમાજના ખરે ખરા આપત્તિના પ્રશ્ને શુ કરે છે તે આજે ડાનાથી અભવ્યુ છે ?

દીક્ષા લીધા
પછી
રહિતનું
જીવન

મુધારડોની દીક્ષા પિંડકાંત્રીજી દલીલ દીક્ષા લીધા પછી દીક્ષિતની થતી દયાનનક જિવિત મળે છે તેઓ કહે છે કે દીક્ષિત થયેવાને આ મહિત નાધનામાં મદદ કરવાને બદલે, તેમજ તેના આ મહિતના કાર્યમાં તેને મદદ મળવાને બદલે, તેની જિવિત દિક્ષા લીધા પછી એક શુભામ જેવી બની જાય છે દીક્ષિતનો ઉપયોગ પાણી લાવનાર, પાવાનું લાવનાર કે પોટવા ઉઘાડનાર નોકર તરીકે કરવામાં આવે છે અને બીજી અનેક રીત તેના ત્રામ શુભરાય છે આ દલીલની પોકળતા સિદ્ધ કરવા જેટલું કહીએ તેટલું કહી શકાય, કારણ કે માન પોતાના માનમમાથીજ જાહેર જનતાને અવળે રહેતે દોરવા માટે ઉપજવી કાઢેલી, પોતાનાજ વર્તનનું પ્રતિબિંબ પાડતી, આ દલીલ છે જે મુધારડો બીજાના ત્રામની વાનો કરી, પ્રજાજીવનમાં દીક્ષિતા માટે ધૂણા ઉપલબ્ધતાવાનો પ્રયામ કરે છે, તે મુધારડો પોતે અને તેમનો મુધારો આજે જગત ઉપર કેટલા જીવમ વરમાવી રહ્યો છે તેનો વિચાર મગ્જો પણ તેમણે ડોઢ દિવસ કર્યો છે ? ક્યાથી કરે ? આવીને ક્યાં શુ નામીમાં મળડતા તેમને જ્યાં નજર નાખે ત્યાં શુ નામી સિવાય બીજું શુ નજરે પડે ? આજના સુધરેલા જીવનમાં, જનમ્યા પછીની પ્રયેષ ઘડી જ્યાં શુ નામીમાં પસાર થતી હોય, રોટલા આપનારની સ્તુતિ મળતી હોય, ધર્મ, સમાજ કે રાષ્ટ્રને ભુની, જ્યાં હંમેશાં હાજર કરવાનું હોય, જે સુધરેલાનો મોટો લાગ

આશ્રેય
કરનારા
રેલાનું
શુભામી
જીવન
નિર્ધારણ

મ્વતત્ર ધધાઓ મૂકી દઈ, ગુલામીમાજી ઉવન વ્યતિત
 કરતા હોય, અને મુવર્ધા પછી મોટે લાગે તે મ્વતેજી ઉવન
 વ્યતિત કરવાનુજ હોય અને લાવિ પ્રત્ત માટે એજ
 ગુલામીના આદર્શ લ્યા ગમાતા હોય, ત્યા વર્તમાન મુધાગની
 સર્વ પ્રકારની ગુલામીથી પર, પવિત્ર ત્યાગ માર્ગ અને તેમા
 અમાધાગણુ તપ અને સયમકાગ થતી આત્મમાધનામા એ
 ગુલામ માનનો ગુલામી મિવાય બીજુ નુ જોડ રહે ?
 કાગણુ કે ગુલામીથી પર રહીને જોરાની તેમનામા શક્તિજ
 નથી એક વિદાને કહ્યુ કે કે — “જે ગુલામ છે, તેજ
 બીજા ઉપર ભુક્ષમ વર્સાવી શકે છે, અને બીજાને
 ગુલામ બનાવી શકે છે ” આ વાક્ય મુવરેલા નમાજી-
 મા લ્યા લ્યા નજર નાખીએ છીએ, ત્યા અધગ્ગ મન્ય
 છે એમ જોઈએ છીએ, પણ ત્યાગી મન્યા જે પોતાના તપ
 અને સયમના બળે કરીને આજ લગી આ મુધાગની
 ગુલામીની પર રહી શકી છે, ત્યા જે નિષ્પક્ષ દષ્ટિથી નિર્ગી
 કાણુ કરીએ, તો આજે પણ મપૂર્ણ આનંદ અને મપૂર્ણ
 મ્વતત્ર વાતાવણુ જગજી રહ્યુ છે તે સમ્બાના પ્રયેડ નભા
 નદની લાવના, નેવા કરાવવાની નહિ, પણ કરી પૂટવાની છે
 તેમાના પ્રત્યેકનુ જીવન તપ, અને સયમથી ભરપૂર કે
 કચન અને કમિની મર્વને ત્યાજ્ય છે અહિમા અને મન્યનુ
 પાવન જીવનથી પણ વધારે પ્રિય છે આવી પરમ પવિત્ર મન્યાના
 વાતાવણુના કયા ખુલામા ગુલામી જેવી ગદી ચીજ અસ્તિત્વ
 ટકાવી શકે ! સાધુ મન્યામા ગુલામીનો આમેય કરનાગઓને
 જે દષ્ટિથી ત્યા જીવન જીવાય છે, તે દષ્ટિથી એ મન્યાનો
 અજ્યામ કરવા અમોસૂચવીએ છીએ, અને એમને ખાત્રી આપીએ
 છીએ કે, તમારા ગુલામ માનસને ઘોડી વાગ બૂલી જઈ, એ
 મન્યા અને તેના પ્રત્યેક મલામદની દિનચર્યાનો ને માથો
 અજ્યામ કરશે, તો આજે એ મહર્ષિઓના આત્મવિકાસના
 કાયોમા, તમેને દષ્ટિવિપર્યાસને લીધે લ્યા ગુલામી દેખાય
 છે, ત્યાજ આથી શાંતિ મ્વતત્રતા, અને મનુષ્ય જીવનના

આદર્શની નિહિ નજરે આવશે તમે જરૂર યાદ નખો કે સાધુ સંન્યાનો પ્રત્યેક મલામદ, તે એ સંસ્થાનો મલામદ છે કે ને મંથાના આપક પ્રભુ મહાસીરે હસતા મુખે ચડ કૌશિકને ડશવા દીધો હતો

પન્થ
સાધુ
સંસ્થા

દીમાના વિદ્ય માટે છેલ્લુ હથિયાર માધુ મંથા માની અ યવંથા, એ મંથાનું અ ચહવારીપણું, તેનો સમાજ પન્થો ભારે જોએ, અને આચારવિચારમા શિથિલતા વિગેરે પ્રમજો ઉપસ્થિત કરી, તેના ઉપર યદ્રાતદ્રા લખી પ્રજાને ત્યાગમાર્ગ ઉપર અરૂચિ કરાવવાનું છે તેમના આ બનાવટી પ્રચાર મામે કાઈપણ ડહીએ, તે પહેલા એક વસ્તુ મમજી લઈએ કે કોઈપણ સંસ્થાની મહત્તાનો આક તેની કોઈ અપવાદ રૂપ વ્યક્તિઓના વર્તનથી અ કી ગકાતો નથી, એટલે કે દરેક સંસ્થા મા કેટલીક વિગિઠ વ્યક્તિઓ પણ હોય, અને કદાચ ભારે કમી વ્યક્તિ પણ હોય, તેથી નિશિષ્ટ અગ્નિ ને અપવાદરૂપે જ હોઈ શકે છે, તેના ઉપરથી અથવા પાપોદયથી અગેરે રસ્તે ચઢી મુઝેની કોઈ અપવાદ રૂપ અગ્નિની ભારે કમી પાપોદયના પરિણામે નહિ ઇચ્છવા યોગ્ય રહેણીડરણી ઉપરથી તે આખી મંથાની પ્રગતિ અગર અવનતિનું માપ કોઈ દિવસ કાગી શકાતુ નથી, અને તે રીતે જો કોઈ કાઢતો હોય, તો તેની દયા આધા મિત્રાય બીજી શું કરી શકાય ?

સામાન્ય નિયમ તો એ છે કે, જે સંસ્થા વિષે આપણે કાઈપણ વિચારણા કરવા બેઠીએ, તે સંસ્થા શા આશયથી સ્થપાઈ છે ? તે મંથાના સલામદતા નિત્ય નિયમ અને દિનચર્યા શું છે ? તે સંસ્થામા જના માટે શું શું લાયકાત કેળવવી પડે છે ? અને તે મધ્યા મુજબ ત મંથાની વ્યક્તિઓ કેટલા પ્રમાણમા વર્તે છે ? તે ઉપરથી નક્કા કરી શકાય વિશેષમા માધુ મંથા માટે તો, તેમા પ્રવેશ કરવાના દાર સકળ વિધને માટે હમેશા ખુલા છે સંપૂર્ણ રાની એવા પરમ તારકાએ તે સંસ્થાના નિત્ય નિયમો અને

બંધારણો ઘડી આપેલા છે તે સસ્થાની પ્રત્યેક વ્યક્તિ સમાર અને તેની પ્રવૃત્તિ વિષે કાંઈજ રસ લેતી નથી તેઓ તો નિવૃત્ત થઈ, આત્મમાધનામા પોતાનું જીવન વ્યતિત કરવાની પ્રતિજ્ઞા લઈને, આત્મ માધનાના માર્ગે પ્રવાસ કરી રહેલા પ્રવાસીઓ છે તે પ્રવાસના બોધપાઠો જાણવાને માટે, જેનામા આત્મમાધના વિષે કાંઈક જાણવાની, અને યથાશક્તિ અનુસરવાની ધર્મબુદ્ધિ જાગૃત થઈ છે, તેઓ તેમના એ અનુભવમિદ્ધ જ્ઞાનનો, લાભ મેળવવા ઇચ્છતા હોવાથી તેમના સમર્ગમા રહેવાનો પ્રયત્ન કરે છે. આવી સાધુ સંઘા સામે બખાળા કરનારાઓને અમે મૂલવીએ છીએ, કે જે તમે જે કહો છો, તે સાચુ હોય, અને સાધુએ શું કરવુ અને કેમ રહેવુ, એ વિષે તેમના કરતા જે તમને વિશેષ જ્ઞાન હોય, તો તમોને અમારા અત કચ્છુના આમ નણુ છે, કે જે મહાન સંઘાના દ્વાર મક્કા વિશ્વને માટે હંમેશા ખુલા છે, અને જે મહાન સંઘાના સલાસદો, પોતાના જ્ઞાન, તપ, અને મયમવડે જગતની અધમાધમ વ્યક્તિને પણ અપનાવવાની શક્તિ ધરાવે છે, તે સંઘામા તમે દાખલ થાઓ કેવળ દેખનેજ લીધે કરતા મિથ્યા ઘડવાદનો ત્યાગ કરો, અને વર્તમાન માધુ સંઘાને આદર્શ થઈ પડો તેવા માધુ બનો, જે સાધુત્વને આજે નિંદો છો, તે સાધુત્વની પ્રત્યેક ખામી, તે સંઘાના મલાસદ બનીને નિવારો, આમાજ સાથે મુવારો છે, માત્રા જગદ્વ્યાણુની લાવના છે

ખાડી જે સંઘા વિષે તમને કાંઈપણ જ્ઞાન નથી, જે ૥ વિષે જગતે અનુભવ નથી, જે સંઘાના પ્રવેશદ્વારના પગ મૂકવા બેઠલી હિંમત નથી, જે સંઘાનુ તંજ ઝીલવાની તાજત નથી, તે સંઘા આમે કેવળ બખાળા કરવાથી કશુયે વળવાનુ નથી તમે ચોક્કસ માની લેજો કે મુક્તિ માર્ગ તરફ દૃઢ કરના માટે મનાગના મર્ફ પ્રકાશના બધ નોનો એકી માથે ત્યાગ કરવાની જેમણે હિંમત દેખાડી છે.

ત્યાગીએ નુ
વિસિષ્ટત્વ

જે શરીર મુખની પાછળ આપણે મસારીઓ જીવનની સઘળી ગતિઓ આમ જ્ઞાન્ત હોમી હૃદયે છીએ, એ શરીર મુખની પગલા કયા મિવાય પ્રભુ મહાવીરની આરા એજ કાર્ત્ત્વ્ય-અને જા શરીર એ ધર્મ માધનાનું પાધન એમ જોણે-સ્વીકાર્યું છે, એટલુંજ નહિ પણ પોતાના જીવનમા ઉનાર્યું છે, એ ત્યાગીઓને મન તો તમારી વાહવાહ, અગર નિહા, તમારો વિગેવ અગર અનુમોદન, તમારી ભક્તિ અગર વૈરમુદ્ધિ, અને તમારી માતૃકૃપા અગર પ્રતિકૃપતાની કરીજ (પડી નથી) કિંમત નથી ગરણ કે તેઓ તે બધાથી પર થઈ નૂંડેના છે પણ એ મન્થા સામે જાણના અન્તજાતા કોઈ અજિતથી થઈ ગયેલા હોયનો ગેર જાણ લઈને, જજનુ ગજ કરીને, તમે મસારી આત્માઓના હૃદયમા એ પરમ તારકના પ્રતિનિધિઓ મામે કુશકા ઉપન્ન કરવાના જે કાર્યો કરી રહ્યા છે તમાગ તે કાર્યો સમન્ન માનવ જાતિનો દ્રોહ કરવા બરાબર છે અને સુધા રાને નામે થતા એ દ્રોહનો જવાબ, માનવ જગત એક વખત જરૂર માગનાનું છે

પૂજ્ય
ત્યાગીઓ
ના વચનારો

આ રીતે ત્યાગ માર્ગની સર્વ શ્રેષ્ઠતા અને એની સામેના આમેપોની નિરર્થકતા આપણે જોઈ, પણ ત્યાગ માર્ગ સામેના આમેપો નિરર્થક છે, એટલુંજ ખમ નથી, જગત ઇતિહાસમા અનગાહન કરનાર અને જગત ઉપર ખુ ની દ્રષ્ટિ રાખીને ફરનાર પ્રત્યેક મનુષ્ય રહેજે જોઈ શકે છે કે, દીક્ષિત મન્થા અવ્યામ કન્થાણુ માધી રહી છે એટલુંજ નહિ પણ મકળ વિશ્વનુ અનેક પ્રકારે ભલુ કઠી રહી છે સમાજમા નીતિ અને ધર્મ ટકાવી નાખી મુવેલ સપ જાળનામા મદદ કરનાર જે કોઈ મન્થા હોય તો, તે આ ત્યાગી મન્થા છે

સામારીક કાર્યોમા મન્થાપગ્યા રહેતા, આપણી ભાવના સમેશ જડ વસ્તુઓના મમુચ્ચય તરફ દોળાય છે આત્મા

ગૌણી જમીનની ગરીબતાને ઉપર અધિકાર લોગવે છે, અને
 હવેનો દરેક વ્યવહાર શારિંગીક મુખ મેળવવાની ભાવનાથી જ
 ગર થાય છે. પશ્ચિમમાં માનવ જાતિમાં પરસ્પર હરીફાઈ
 વધે છે, જે હરીફાઈ કાળાતરે અદેખાઈના રૂપમાં
 પરીણમે છે, અને આખરે મર્વનાગ નજરે પડે છે. આ
 બાબતનો તાદ્દશ પુરાવો યુરોપ અને અમેરિકાનો ગણતો
 મુધારાવાળો જમાનો આપણને પુરો પાડે છે. યુરોપ અને
 અમેરિકાના બધા ગાંઠોમાં શારિંગીક મુખની, અને એશ-
 યારામના માવનો મેળવવાની વીત્ર હરીફાઈ ચાલી, તે
 મેળવવા માટે અનેક સાહસો ખેડાયા, વિપૂલ ધનભંડારો
 ખર્ચાયા, અને કેટલાક નરત્નોનો લોગ પણ અપાયો. અનેક
 પ્રકારની વૈજ્ઞાનિક, લૌગોલિક, અને ખગોળવિજ્ઞાની ગ્રાંથો
 તરાઈ ગણમી યત્રો અને કાળખાનાઓ ઉભા થયા તે દેશમાં
 જન્મ લેનાર પ્રત્યેક મનુષ્યનો આદર્શ અર્થ મચ્ય જ
 ગયાયો, અને એ અર્થ સચ્ચ માટેજ, મર્વ જગ્યાએ
 સમસ્ત પ્રજાની તમામ શક્તિઓ ખર્ચાવા લાગી, પશ્ચિમમાં
 દરેક રાષ્ટ્રમાં બુદ્ધિશાલીઓ, અને સાધન મપન્ન વ્યક્તિ
 ઓએ મૂર્ખ અને સાધનહીન મનુષ્યોને શુભામ જેવી
 સ્થિતિમાં લાવી મુક્યા, અને સ્થળે સ્થળે મજુર અને
 મુડીવાળાના પક્ષે ઉભા થયા. મજુરની ભાવના શેઠને હુટ
 વાની અને શેઠની ભાવના મજુરને હુટવાની હોવાથી સમસ્ત
 સમાજમાં અવિશ્વાસ ફેલાયો, અને કેટલાક દેશોમાં તો એ
 અવિશ્વાસે ખૂનખાર લઢાઈનું ભયંતર રૂપ ધારણ કરી, નખાળા
 પક્ષને નષ્ટ કર્યો. બધાએ રાષ્ટ્રોમાં પણ આ સ્થિતિ જ
 પ્રવર્તી અર્થપ્રાપ્તિ એજ જીવન આર્થ, અને
 એની ખાતર સર્વ વસ્તુઓનો લોગ આપવો જોઈએ,
 એ મ્વાર્થ વૃત્તિએ યુરોપના રાષ્ટ્રોને લૂટારા બનાવી
 દીધા. વૈજ્ઞાનિક સાધનો અને બુદ્ધિના બળે આખાએ
 જગત ઉપર એમણે ભયંતર લૂટ ચલાવી અને લૂટનો ભાગ
 વહેંચવા માટે પરસ્પર લડ્યા. પશ્ચિમમાં જગતે કંઠી નોંધુ

અગર સાંભળ્યું નથી એવું, — જેમા અસખ્ય દ્રવ્ય અને કરોડો મનુષ્યોના પ્રાણ લેવાયા, એવું મહાભયકર યુદ્ધ લડાયું મુખની શોધમા ફરનારા એ પ્રાશ્નમવાસીયોને તેમના સુધરેલા જડવાદમા કેવળ દુખના ડુંગરા દેખાયા મુધારાનો મુખાલાસ તેમને સમજાયો, અને મુખનો મળધ માત્ર શરીર અને બાહ્ય સાધનો સાથે જ નવી પલ્લુ જે શક્તિદારા, શરીર સઘળી ક્રિયાઓ કરી ગકે છે, તે દિવ્ય શક્તિ સાથે છે, એમ તેઓમાથી કેટલાકને સમજાયું, અને તે દિવ્ય શક્તિ વિષે કાંઈક વિશેષ જાણવાની ખાતર, જે દેશમા અસખ્ય મહાન્માઓએ શાશ્વત મુખની શોધ માટે જીવન વ્યતીત કરી, તેમા મપૂર્ણ મફજના મેગરી છે, તે ભારત વર્ષ, તેનું પ્રજાજીવન, અને તે પ્રજાજીવનના અત કરણ ઉપર શબ્દ્ય કરતી પવિત્ર ત્યાગી સમ્મા તરફ તેમણે મીટ માડી-કેવળ જડવાદ ઉપર અવવળાયેલી પાશ્ચાત્ય સંસ્કૃતિ-આટલા દુક વખતમા જ્યારે નિષ્ફળ પામી, ત્યારે અધ્યાત્મવાદ ઉપર રથપાયેલી આર્ય સંસ્કૃતિ આજે હજારો વર્ષથી અખાધિતપણે ચાલી આવે છે, અને પ્રજાને તેનાથી મુખ અને સતોષ પ્રાપ્ત થયા છે, આ બધાનું કારણ તે સંસ્કૃતિની પૂજારી પ્રજા ઉપર ત્યાગી સમ્માનો કાણુ છે

મુખનો
સબધ
આત્મા
સાથે છે
શરીર અને
બાહ્ય
સાધનો
સાથે નથી

ત્યાગ
ભાવનાનો
જનનની
શક્તિમા
ફાળો

ત્યાગમાર્ગ જેનો આર્થ છે, અને તે માર્ગે વિચરતા મહાપુરુષો જેને પૂજ્ય છે તે પ્રજાના આચારમા નહિ તે વિચારમા ત્યાગમાર્ગ પ્રત્યે પૂજ્યબુદ્ધિ અને આદરભાવ, જરૂર ઉત્પન્ન થયેલા હોય છે, અને જ્યાં જ્યાં તક પ્રાપ્ત થાય છે, ત્યાં ત્યાં પરમ ગુરુની આજ્ઞાનુસાર તે પ્રજા યથા શક્તિ ત્યાગ કરવામા જીન સાફ થ માને છે પ્રજાના દરેક મલામદની ભાવના યથાગતિ ત્યાગ કરી છુટવાની હોય છે અને ત માટે તે હમેશા પ્રયત્ન રહેતો નજરે પડે છે આવી ત્યાગપ્રેમી પ્રજાના જીવનમા કનેશના ઝરણુભૂત જડ વસ્તુઓ તરફનો મોહ, આભાવિક રીતેજ ઓછો હોવાથી અને

જરૂર પડે તેનો ત્યાગ કરવાની ભાવના પ્રબળા વિક્રમેલી હોવાથી, પ્રજાના મુલેહ શાંતિ અને સપ અશ્વલિત ગ્હે છે આપણો ભારતવર્ષનો ઇતિહાસ આ બાબતના માગમા સારા પ્રમાણપત્રો ગ્ભુ કરી ચકે છે આજના કોઈપણ ધનાઢ્ય દેશ કરતા વધારે ધન સપત્તિ અને વિલાસના સાધનો પોતાની પાસે હોવા છતા, ભારતવર્ષમા આતમ્યુદ્ધ ધયાનો પુગવો કયાય નજરે પડતો નથી એટલુજ નહિ પણ મુઠીવાળાઓ, અને ગરીબ હાથમા હાથ મેગવીને ગ્હેના હોવાના પુરાવા સખ્યાબધ મળી આવે છે, ભારતીય જીવન, અને ભારતીય સમ્વૃત્તિની એજ વિશેષતા ઠે આ બધો પ્રતાપ એ ત્યાગી સન્થાનો નહિ તો બીજા ડોનો ઠે એ નિર્વિવાદ છે કે ત્યાગીઓ ત્યાગી જીવનમા તપ, મયમ, અને આત્મ માધનાવઠે પોતાનું આત્મહિત માધે છે, તે ઉપરાંત પોતાના ઉચ્ચ આગ્રિથી જે પવિત્ર વાનાવજ્ઞુ જમાવે છે, તે માટે મર્વ પ્રજાઓ તે સન્થાની ઋણી છે

પોતાના હૃદય ઉપર હાથ મૂકીને પુછનાર દરેક વ્યક્તિને જરૂર સમજાશે, કે પોતે ગમે તેટલા ધમપલાય કરતા હોય, અગર ગમે તે કારણે ગમે તે પ્રકારનું વર્તન ગખતા હોય, છતા અતિમ મુખના માર્ગ, અને તે પ્રાપ્ત કરવાના સાધન માધુ સન્થાએ જે રીને માન્ય ગખ્યા છે, તેજ રીતે તેને માન્ય છે અને તેની મૂગી પણ સ્વચ્છ કણુલાત જીવનની છેત્રી ઘડીએ પ્રત્યેક મનુષ્ય જરૂર આપનો લાય છે વિશ્વને આખરી સદેવ પાઠવતો લાય કે, કે જીવનમા મ્હે, જે શાગ્રીક મુખ અને સગવળની ધાન કર્યું તે બધું મિથ્યા હતું, મ્હાર પોતાનું આ મપનન ના વનાડ હતું, અને અનિલ હતું તેની પાછળ બરેલી મ્હારી શમ્નિઓ, અને માધનો એજે ગયા છે, અને એ જવાનો ફજાયાત ત્યાગ, મ્હારે અત્યારે જ્યારે કન્થે પડ ઠે, ત્યારે તેના અનર્થ મને મમમય છે, આજે ભાવિ મુજબની પ્રાપ્તિ

માટે એ પરમ ત્યાગીઓનો આશ્રય ગ્રોધવાનો એક જ રહ્યો.
 મ્હારી નજરે ચઢે છે, જે મરતા મરતા પણ જીવનની છેલ્લી
 ઘડીઓ સાર્થક કરવા માટે હું સ્વીકારું છું જે હીક્ષિતો
 મમતા મમાજને આ રીતે આગીર્તાદરૂપ છે, તેમજ મમા
 જને સતોષ અને મયમની માત્રાઓ આપી લોભ, અને
 ક્વેશરૂપી દુઃખનોથી બચાવનાર છે, જીવનથી કટાગી
 દુઃખમા રીજાતા, છેલ્લા ક્ષણ પાતા આત્માને પણ શાંતિ
 આપે છે, અને પોતાના જીવનમા વિવરાગની આસાને ઉતારી,
 તેમના દ્વારા સાચા દેવ ગ્રોધી, આત્મહિત સાધવાનો આ
 દર્શ પુરો પાડે છે તે હીક્ષા અને હીક્ષિતાને અવરૂક યાજુ
 કારી નહિ, તો ખીજી શું કહેવાય ?

પ્રકરણ ૩

ઈતિહાસના બોધપાઠ

ત્યાગીઓ
 ની સર્વ
 ક્ષેપતા
 સ્વિકારવા
 ના અનુભવ
 નિર્જ
 બોધપાઠ
 ઇતિહાસ
 શીખવે છે

જગતના ઇતિહાસ તરફ નજર નાખતા, આપણને
 એકેજ અનુભવસિદ્ધ પ્રેરણા મળે છે કે, જગતમા
 જન્મેના અને જન્મતા કોઈપણ મનુષ્ય કરતા જેણે સમારિક
 બાધેનોનો ત્યાગ કર્યો છે, અને પરમ સુખની ગ્રોધ માટે
 યથાશક્તિ કર્યું છે, એ ખીજી કોઈપણ કોનીતા મનુષ્ય કરતા
 વધારે સુખ ને શાંતિ લોભની શક્યા છે એટલું જ નહિ પણ
 મહા માનવ જાનિના પૂજ્ય ગણાયા છે અને ગણાય છે
 એ મહાન આત્માઓ નાશવત ગરીરથી, જુદા થયા પછીથી પણ
 મદગુણોના આર્દ્ર ઉપે, હમેશા પૂજ્યા છે મત્તાધારી
 મહારાજ્યો, સામ્રાજ્યો, સમ્રાટો અને રાજવીઓ આ જગ
 તમા ઘણાંએ યદ્ય ગયા છે, અને યશે, હજારોને
 હઠાવે એવા મહાભોજાઓ, યુદ્ધનીતિઓ, રણમેદ ઉપર
 મોગ યુદ્ધો લડ્યા છે અને લડશે, જેની જીવ્હા ઉપર
 સસ્ત્રવતીનો વાસ છે, તેવા ઘણાંએ વિદ્વાનો યદ્ય ગયા અને

થશે, પણ એ બધાના ઐશ્વર્ય, પ્રતિભા, અને કીર્તિ ત્યાં, અને ત્યાં લગી ટકી છે, જ્યાં અને જ્યાં લગી, તેમનું અસ્તિત્વ હતું, અગર કદાચ તેમના જ હોયમા વિચરનાન એના માનસમા સામાન્ય જનતાને તો તેની સાથે કાંઈ સબંધ નથી, તેમના જીવન જાણવાની અગર તેને અનુસરવાની કાંઈ પડી નથી

બીજી બાજુ આત્મવિકાસના માર્ગમા જેલે પોતાનું જીવન વ્યતીત કર્યું છે, પોતાના શરીર અને તેની મર્વ શક્તિઓનો ઉપયોગ આત્મવિકાસ માટેના એક સાધન તરીકે કર્યો છે, તે મહાન યોગીઓ તેમના જીવનમા પૂજના હતા, એટલું જ નહિ, પણ જીવન પછીયે હજારો વર્ષ વ્યતીત થવા છતાં, તેમના પ્રયેની એ પૂજ્યભક્તિ, એ ભક્તિભાવ, એ આદર, અને તેમના પગલે ચાલવાની ધૃત્તિ, સામાન્ય જનતામા હમેશા ટકી ગ્હે છે એ મહાન વ્યક્તિનું ચિત્ર પોતાની આંખે ખુલુ કરી, તેને લાયક થવા માટેની માધનાઓ ધાય છે એજ પ્રભુ મહાવીર, ગૌતમબુદ્ધ, શ્રીગમ, શ્રીકૃષ્ણ, ઈસુખ્રિસ્ત, અગર મહમ્મદ પયગમ્બર વિગેરે જે ત્રાઈ કહી ગયા છે, અગર કરી ગયા છે તે તમામ તેમના અનુયાયીઓને મન આદર્શ રૂપ છે તેમના વિરૂદ્ધ બોલાતો એક પણ શબ્દ નાલજવો, એ તેમના અનુયાયીઓને મન અસહ્ય કષ્ટ સમાન છે તેમના જીવનની એક દશાની કાર્મિક ગાંધી કરાવતી, એ મૂર્તિ પ્રત્યે પણ તેમના અનુયાયીઓને એટલો બધો આદર અને પૂજ્ય ભાવ છે, કે તે મૂર્તિનું મ્હેજ અપમાન, જીવનઘાત કરતા પણ વધારે ભયકર લાગે છે અને તેવા અપમાનના પ્રસંગો પ્રજાજીવનને એટલું હચમચાવી મુકે છે, કે મોટા મામ્લાઓ પણ તેની સાથે ટકી યકતા નથી મુસલમાન અને મગહા ઇતિહાસ આ વાતની માફી પુરે છે યુરોપનો પણ સોળમા સદ્કાનો ઇતિહાસ એજ અનુભવ પાઠ શીખવી ગ્હો છે

આ અનુભવ પાઠ લખ્યા પછીજ, તેના માઠા પરિણામો
 લોગવ્યા પછી, અને ધર્મનત્તા તથા ત્યાગીઓની મહત્તા
 આગળ પોતાની તુચ્છતા નજરે નીહાવ્યા પછીજ પોતાની
 મવામનીને ખાતર અદારમા અને ઓગણીસમા સૈકાના
 દરેક રાજ્યે કોઈપણ ધર્મની જાળતમા, કાંઈપણ જાળતમે
 હસ્તક્ષેપ નહિ કરવાના, અને પોતાના પ્રત્યેક શહેરીને
 ધાર્મિક જાળતમા મપૂર્ણ સ્વતંત્રતા આપવાના જાહેર
 વચનો આપ્યા અને આજતગી તે પાળ્યા આજે પણ
 ધાર્મિક જાળતમે અને ધર્મના પ્રાપ્તિપદે એ ત્યાગી સંસ્થા
 ઉપર અકુશ વિગેરે સુકી, ધાર્મિક જાળતમા હસ્તક્ષેપ
 કરવાની મહેત્તોએ કાંઈ રાજ, મહારાજ, અગર સમાદને
 થતી હોય, તે તેમને જમે પોતાની તે મહેત્તો અમલમાં
 મૂકતા પહેલા ઇતિહાસના અનુભવસિદ્ધ મર્યો તરફ દૃષ્ટી
 નાખી ધડીબર થણી જવા વિનવીએ છીએ સોળમા સૈકાની
 મહાન મોગવ મતનત આરગજેળની ધર્માધતાને લીધે
 નાગ પામી, અકુશાન અને પહાણ રાજવશે ધર્માધતાને
 અગે જરાયે સ્થિર થઈ શક્યા નહિ, અને અકાળે નષ્ટ
 વથા આપુયે મુમવમાન સામાન્ય જ્યા ગયું ત્યા સુરોપ
 અગર એરિયામા વર્માધતાને અગે ટકી શક્યું નહિ
 હિંદુસ્તાનમા ગજનત્તા હાથમા આવવાથી ધાર્મિક જાળતમા
 હાથ કરવાનો પ્રયત્ન કરનાર, એજ સુરપનાસી પોર્ટુગીઝો
 સ્વાનબ્રહ થયા, અને સુનર્ણો ભરેલો એમનો પોર્ટુગાલ
 દેશ આજે કયા છે તે આપણે જોઈ ગકીયે છીએ આ જાધા
 જોધપાઠ ઉપરથી આજની પણ દરેક ગજસત્તા જરૂર માની
 લે, કે પ્રજાના ધાર્મિક સ્વાતંત્ર્યમા કળત કરવા સરખો
 વિચાર કે વો એ હિતકર નથી લાગતવર્ષની ધર્મમાર્ગે વગી
 તુડેની પ્રજા, કે જેને મહા તપસ્વી જ્ઞાનીઓએ આપેલા
 ઉદાત્ત વજ્ઞાનનાગ, અને જેને લીધે ભારતની સવોત્તમ
 મહુતિઓ સરજાઈ છે, અને ટકી રહી છે તેવા મહાન
 ધર્મોનો અને ધાર્મિક સંસ્કારોનો જન્મથી વારસો મર્યો

અંતિદા
 સેક પુરાવા

રાજ્યોને
 વિનંતિ

છે, અને આ વીસમી સદીમા પણ તે પ્રતિના મોટા ભાગમાં
 ધર્મશ્રદ્ધા અને ધાર્મિક મંત્રારો ટકી રહ્યા છે, તે પ્રતિ
 ધર્મને માટે દરેક લોગ આપવા જરૂર તેવા ગહેશે,
 દરેક રાજમત્તાએ સમજવું જોઈએ, કે હમુ આને
 પણ મોટા ભાગના ભાગવામીઓને મન પોતાની
 લક્ષ્મી, વૈભવ અને મસારસુખ કૃતા ધર્મના
 નિયમોનું પાલન, અને ધર્મમાર્ગે સમર્પણ વધારે પ્રિય છે
 તે પ્રજાએ ધર્મની ગ્જાની ખાતર આજ લગી ઘણા ભોગો
 આપ્યા છે, અને વર્તમાનમા પણ આપતી રહી છે આવી
 ધર્મપ્રતિની ભાગણીઓ હલવવાનું માહસ કરવું શુ યોગ્ય છે ?
 આજના રાજમહારાજઓને આ ઐતિહાસિક અનુભવ કયાઓ
 કદાચ ગળે નહિ ઉતરે, અને ધર્મવેલડાઓની પોડગ વાતો
 છે એમ કહી, તેને હસી જહાડનાનો પ્રયત્ન એ રાજમત્તાઓ
 અને તેના અધિકારીઓ કદાચ કરે પણ ખરા છતાંયે અમારી
 પાવત્ર કરજ સમજીને, એ ભારતિય આર્ય મસ્કૃતીની રક્ષક
 રાજમત્તાઓને અમે વિનવીએ છીએ કે, આપના રાજ્ય
 વહીવટમા કોઈપણ જાતની કબજ કરવાનો અમારો જરાયે
 ધિરાદો નથી પણ કૃપા કરી જાણતા અજાણતા ધાર્મિક
 જાણતોમા વચ્ચે આવી કોઈની ધાર્મિક ભાગણી હલવગો
 નહિ, અને કોઈના શુદ્ધ ધર્મ વર્તનની સ્વતંત્રતા ઉપર
 કોઈ જાતનો અકુચ કદી મુગ્જો નહિ અને પ્રત્યેક પ્રતિ
 જનને સંપૂર્ણ ધાર્મિક સ્વાતંત્ર્ય આપવાનો આખાંયે
 જગતની રાજમત્તાઓએ સ્વહિતાર્થે સ્વીકારેલા
 સિદ્ધાંત હમેશા અખ્યવીન નખશે માન-
 ળોને અમે ફરી મુજવીએ છીએ કે, પ્રતિ જીવન ઉપર
 ધર્મ-અને ત્યાગીઓનો અમાધારણ કાણ હોવાના મળજ
 કારણો છે રાજમત્તા અગર રાષ્ટ્રનો મળધ કદ્દત આ
 શરીર માથેજ છે આ શરીર રૂદની વળતે તે છૂટી જવાનો

પ્રાન્તનો
ત્યાગીઓ
અને
રાજાઓ
સાથે
સમય

છે જ્યારે ધર્મ આવેનો સખધ અનાદિ કાળથી ગરૂ થયેલો છે, હ મેશા ચાલુ જોલો છે, અને આત્મા જ્યાં લગી કર્મના બધાથી સંપૂર્ણ મુક્તિ મેળવે, ત્યાં લગી ચાલુ રહેવાનો છે રાજસત્તાને આગળ પાછાનો વિચાર કર્યા સિવાય કશું અમારું શરિર અને તેને પોષવા પપાળવાના સાધનોનોજ વિના જીવવાનો હોય છે, જ્યારે ધર્મસત્તાને આ ભવ અને તેની ભાગિગતિનો પણ નિચાર કરી, એ માટેની પ્રથમથી તૈયારીઓ આ શરીર દ્વારા કરાવવાની હોય છે રાજસત્તા ચારિત્રીક મોહની નબળાઈનો લાભ લઈને મનુષ્યો ઉપર શામન ચલાવે છે, જ્યારે ધર્મ સત્તા પરમસત્યો સમજાવી, તની આવશ્યકતા સિદ્ધ કરી, તે સત્યોની શોધમાં જીવને તૈયાર કરે છે અને તેમાં મદદ આપે છે એટલે રાજસત્તા બળાત્કારે ઠાપી બેમાટેની સંસ્થા છે, જ્યારે ધર્મસત્તા આ મહિતની કૃપાએ સ્વચ્છાએ સ્વીકારેની જગતની સનાતન સંસ્થા છે રાજસત્તાના ઇતિહાસમાં સત્તાની લાવડા, અગર લાંબીની તૂપ્પાની ખાતર લદાયેલી ખૂનખાર લદાઈઓ, હજારો નિર્દોષના બલિદાન, રાષ્ટ્રની પ્રગતિને પડેલેલો વારવાર ધોખો, અને પ્રબળ રક્ષક મટી ભક્ષક બનવાના ઠેલ પ્રસંગો વારવાર નજરે પડે છે જ્યારે આર્ય ધર્મ સત્તાના ઇતિહાસમાં પદોપજાર ખાતર અપાયેલા આત્મ બલિદાનો, જગતની શાંતિને ખાતર થયેલા મહાન સમર્પણો, જનઉપકારની ખાતર, સમર્પાઓલા અને સમર્પાતો જીવનો સવના મુખની ખાતર કરાયેલા સક્રિય પ્રયત્નો વિગેરેનો જીવંત ઇતિહાસ નજરે પડે છે અને એ ઇતિહાસ આ શરીરમાં જોઈ દિય ગદ્ગદને લગત કરી, તેનામાં સાત્વિક ભાવના રહે છે આથીજ ધર્મસંસ્થા અને તેના રક્ષક રૂપ ત્યાગીઓનું સ્થાન ઇતિહાસમાં અદ્વિતીય છે અને સકળ નિશ્ચિના હૃદય ઉપર તે રાજ્ય કરે છે

૩ ગત્યમત્તા અને ધર્મસત્તાનો પૂર્વ ઇતિહાસ અને લોકજીવનમાં તેમણે આપેલ સ્થાનની મરખામણી અમે

માએ ગમ્યસત્તાઓને ઠગવવા અગર બીજા કોઈ આશયથી નથી કરી પણ ઇતિહાસમિદ્ધ અનુભવપાઠોની યાદ આપી તે દ્વારા નાન્યમત્તા અને ધર્મસત્તાનો એક બીજા સાથેનો ભૂલાતો જતો સબધ અને બન્નેની જવાબદારીઓ સમજાવી તેમની વચ્ચેનો સબધ મીઠો બનાવવાની દૃષ્ટિથીજ કરી છે

પ્રકરણ ૪.

જૈન ધર્મ.

જગતના બીજા સર્વે ધર્મોની અપેક્ષાએ જૈન ધર્મ ત્યાગ માર્ગ તરફ વિશેષ વળેલો છે બીજા ગ્રંથોમા કહીએ તો જૈન ધર્મ એ કેવળ ત્યાગ ધર્મ છે કાળુ તેના દેવ અને ગુરુ બન્ને ત્યાગી છે જૈન ધર્મના પ્રરૂપક તીર્થંકર દેવો મસારની મોહજાળને તોડી સર્વ પ્રકારના સસારીક બધનોને ફગાવી દઈ, સાચા સુખની શોધ માટે પ્રયત્ન જેવનાગ પગમ ત્યાગીઓ હતા છેલ્લા ધર્મ સ્થાપક પ્રભુ મહાવીર દેવના ત્યાગી જીવનના પ્રસંગો, અને તે દરેક પ્રસંગે તેમણે બતાવેલી અસાધારણ શાંતિ, મહનશીલતા અને મમદષ્ટિ જગતના ઇતિહાસમા અજોડ છે ત્યાગી જીવનમા એકલા હાથે પૂરેપૂરી શાંતિથી, માણસો તેમજ બીજાઓ તરફથી થતા જે દુખ તેમણે સહન કયા છે, અને એ બધા કષ્ટ મહન કળવા છતા પણ પોતાના નિશ્ચયમા અડગ રહી, આદર્શની જે પ્રકારે પ્રાપ્તિ કરી છે, તેનું બ્યાન વાચતા આજે પણ તેમની પ્રત્યે અમાધારણ માન અને પૂજ્ય ભુદ્ધિ પ્રત્યેક વાચકના હૃદયમા જરૂર જાગૃત થાય છે આદર્શ મિદ્ધ થયા પછી, આ પરમ ત્યાગી જેઓ (૧) હિંમ (૨) અમત્ય (૩) ચોગી (૪) મૈથુન (૫) પગિચહ (પૈસા વગેરેનો સમુચ્ચય) (૬) ક્રોધ (૭) માન (૮) માયા (૯) લોભ (૧૦) રાગ (૧૧) દ્રેષ (૧૨) કલહ (૧૩) અભ્યાખ્યાન (૧૪) પેશુન્ય (૧૫) રતી અરતી (૧૬) પરપરિવાહ (૧૭) માયા-

બાહ્ય નિયમો, જેન ચાઓમા આવેખાયેલા છે તેન ચાઓ
અનુસાર આ ત્યાગી સંસ્થામા જે દાખલ થાય છે

તેઓ મન, વચન, અને કાયાથી, બાહ્યતા અંગ
અનુભૂતા એકેન્દ્રિયથી પચેન્દ્રિય લગીના કોઈપણ જીવની
હિમા કરવી નહિ, કંગવની નહિ, અંગ કગ્તાને ભલે
ઠહેવો નહિ, તેમજ જીવ ભોલવુ નહિ-ભોલાવવુ નહિ,
ભોલનારને ઉત્તેજન આપવુ નહિ, તવા ચોગી કરવી નહિ,
કંગવવી નહિ, કગ્તાને અનુભોદન આપવુ નહિ, મૈથુન
મેવવુ નહિ, મેનાવવુ નહિ, મેવનાને ભલે 'ઠહેવો' નહિ
અને પગિત્રહ ગખવો નહિ, ગખાવવો નહિ, ગખનારને
અનુભોદન ન આપવુ આ પચમહાનત ધાગણુ ઠે છે અને
તદનુસાર જીવનભગ તે વર્તે છે જીવનના દરેક પ્રમગે આ
પાયે મહાપ્રતનુ અક્ષર પાલન ઠગવામા તેમની બધી
શક્તિઓ ખર્ચે છે અને શરિર પાયેથી કગ્ત એક નોકર
તરીકે કામ લે છે જેમકે બહિમાનના પાલનને અર્થે
વગમના વગસાદમા, પાડીનાગી જગ્યામા પૃથ્વી અને પાણીના
જીવોની હિમા થતી અટકાવના માટે તેઓ ચાલના નથી
ગમે તેવા મનગોમા કાચુ પાણી વાપગના નથી ઉન્હાળામા
પવનના જીવોની હિમા ન થાય એટલા માટે ગમે તેવો
તાપ હોય છતા પણ ડોડ દિવમ તેઓ પખો વાપગના
નથી શિયાળામા ગમે તેવી ઠડી પડી હોય છતા, તેનાથી
શરીરનુ રક્ષણુ કરા માટે તેઓ ડોઢ ફિવમ તાપે તાપતા
નથી, મળમુન વિગેરે જાદવામા અને આહાર લેવામા પણ
તેઓ હિમા થતી અટકાવવા માટે સ્થાનના નિર્જીવપણા
બાળતમા ઘણીજ કાળજી રાખે છે ડોડપણુ જાનના અનાજ
જેમા-ઉગવાની શક્તિ છે, તેના કાચા અનાજનો ઉપયોગ તેઓ
કોઈ દિવમ કગ્તા નથી તેઓ ફક્ત એવાજ અનાજનો
ઉપયોગ કરે છે જે પુરેપુર પગવેડુ હોય છે અને જે
ઉગવા લાયક હોતુ નથી શિયાળાની ઠડી, ઉન્હાળાની ગરમી

અગર એમાસાની શરીરમાં તેઓ હ મેથા ખુલ્લા પગે અને ઉઘાડા માથે ફરે છે ગમે તેટલી બુધ્ધ અન્ન તૃપ્તિ લાગી હોય છતાં કાપીને ખાતા નથી અગર ગૃહસ્થો પોતાને માટે ઉકાળેલું પાણી આપે તે મીવાય બીજું પાણી વાપરતા નથી કથન અને કામિનીના મપૂર્ણ ત્યાગી હોય છે તેના અર્શને પણ મપૂર્ણ પાપરૂપ ગણતા હોવાથી, કદાચ અતલ્લુતા અર્શ થઈ જાય, તો તે માટે પણ પ્રાયશ્ચિત્ત કર છે તેઓ પોતાના જીવનનો બધો સમય વાચન, મનન, પઠનપાઠન, તપ અને ધ્યાનમાં વ્યતિત કરે છે પોતાના જીવન અને ઉપદેશકાગ મમારીઓને ધર્મ માર્ગે વાળે છે અને આ મોક્ષાતિનો માર્ગ જનાવે છે આ માધુઓ મમારીઓને વૃત્ત, તપ અને ધર્મધ્યાન કરવા માટે હ મેથા જાગૃત રાખે છે સકલ વિશ્વના જીવોને ખરી ગતિ કથી રીને અપાવી શકાય-તેના ઉપાગો ચિતવે છે તમામ પ્રમાણની હિંસાનો ત્યાગ કરવાનો ઉપદેશ હ મેથા આપે છે લુપ્તા, પાગલા, ઘરડા, અને અશસ્ત્ર દોષી હુ ખી ન થાય તે માટે પ્રબલ કરવાનું તેમના અનુયાયીઓને મમજારે છે, અને તે રીતે માનસપોષણ અપાય છે, જ્યાં જ્યાં તેમનાથી ખની શકે ત્યાં ત્યાં ક્રમાઈખાને જતા, રીમાતા, પીજાતા, વિગેરે જીવોને ખયાબી લેવાનો ઉપદેશ આપી, અહિંસા ધર્મનું પાલન કરે છે

હજારો વર્ષથી ચાલુ રહેલા અહિંસાના આ ઉપદેશો જૈન પ્રજામાં પણ અહિંસાના ઉડા સંસ્કારો નાખ્યા છે, અને આજે જગતની બીજી કોઈપણ પ્રજા કુલમાં અહિંસા ધર્મના પાલનમાં જૈન પ્રજા વધારે આગળ વધેલી છે

અહિંસા વ્રતની જેમ બીજા ચાર વ્રતો એટલેજ ઉચ્ચતાથી તેઓ પાળે છે, અને તેથીજ જૈન સમાજમાં તેઓનું ધ્યાન ઘણું ઉચું છે જૈન પ્રજાને મર્યે અચળ લક્ષિ અને ઉડી

જૈનોની
ત્યાગીઓ
મર્યે
પૂજ્યમુદ્ધિ

નમે છે પુનઃ ગણે છે, અને ન્યા ન્યા ણની ગંડે ત્યા ત્યા તેમની 'ભક્ષિત કૃપા તૈયાર રહે છે કોઈપણ કુળમા જન્મેલો જે મનુષ્ય, સસાર છોડી દઈ માધુ ણને છે, તેને નૈનો ભાગ્યશાળી ગણે છે, અને તેના કુટુંબ પ્રત્યે પણ માનની દૃષ્ટીથી જુએ છે ત્યાગમાર્ગે જે પ્રધાન ધર્મ હોવાથી સસારીઓ ત્યાગી ક્યારે અને ક્યા મળેગોમા કેવી રીતે થઈ ગડે, તેમજ ત્યાગી થયા પછી તેમણે શુ શુ કરવું પડે, તે માટે ઘણા અષ્ટ વિધાનો જૈન શાસ્ત્રોમા છે (જુઓ પચ્ચિગ્ન ૩)

આ રીતે દિક્ષિત થઈને પચ્ચમહાવૃત્ત જેને ધાગણુ કયા છે, તેવી સાધુ મઘ્યાએ તેના આખાએ અસ્તિત્વ દરમિયાન માનવ જાતિ ઉપર જે ઉપકારો કયા છે, તે કદિ ભૂલી શકાય તેમ નથી અતીત તીર્થંકર પ્રભુ મહાવીર દેવ પછીના છેલ્લા ૨૫૦૦) વર્ષનો ઇતિહાસ આ બાગતનો પ્રત્યક્ષ પુરાવો છે પ્રભુ મહાવીરના નિર્વાણ પછી, આજ લગીના બધાએ કાળના ગૌદ, જૈન, હિંદુ, મુસલમાન, મરાઠા, અને અંગ્રેજ વિગેરે બધાએ અમલો દરમિયાન આ મઘ્યા અવિચ્છિન્નપણે ચાલુ રહી છે અને રાજ્યબદલો અગર તેવાજ ખીજ કાગણોની અને કાળની ઓછામા ઓછી અમર જો કોઈપણ સઘ્યા ઉપર થઈ હોય, તો તે આ જૈનોની માધુ સઘ્યા છે કેટલાક સુધારકો કહે છે કે જૈન સાધુઓ જમાનાને ઓળખતા નથી, તેઓ હજી બોદમાથી સોળમા સત્તરમા સૈકાનું જીવન જીવે છે તેમને અમારો જવાબ છે કે જૈન સાધુઓની ત્યાગ ભાવના અને સમાજથી અગા રહેવાનો આ સારામા સાચો પુરાવો છે સાડી ચોલીઓ વર્ષ બેટલા લાખા કાળ પછી તે પગમ તાગકના પુગને યાદ કરાવે તેવું સાદુ, સચમી, અને શાત સાધુ મઘ્યાનું જીવન એમ પુરવાર કરી આપે છે, કે જગતની ચંદતી, પડતીના, તડકા અને ધાયા એમણે સમદૃષ્ટીથી

નિહાળ્યા અને અનુભવ્યા છે સસારીને મન ઠકવા, મીઠા લાગતા મુખદ ખના ઘુટકા, ગુલાગુલ કર્મનો ઉદય માતીને મમદટ્ટીથી ગળે ઉનાચ્યા છે ધર્મ ઉપર આપત્તિના કાળમા અગર મુષર્ણયુગમા તેઓ એક પ્રકારનું જીવન જીવ્યા છે અને જીવે છે

અનાનિદાગથી ભવબ્રમણ કરતા પાપોદયને અંગે નર્ક ન્તતિના જેના દુ જો, અને પુણ્યોદયને અંગે સ્વર્ગના મુખો કર્મને વશ બની, નાનકતા પાત્રની જેમ કંઈપણ મત્તા વિના, ભવબ્રમણનો પાક ભજવતા આત્માને તેમાથી દરેક ભોગે મુન્તિ અપાવવાનો નિશ્ચય કરી ચુકેલા અને તે માટે અહોનિશ પરિશ્રમ કરના એ આ મહિત માધકો છે કર્મજનનમાથી મુક્તિ મેળવવા માટે અઢારે દુનલોનો જય કરી, મ પૂર્ણ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી જેઓ મોમે ગયેલા છે, તે અગ્નિત દેવ જેના શુદ્ધ દેવને દેવ તરીકે, કચન કામિનીના ત્યાગી, પચમહાવ્રતધારી, શુદ્ધ ગુરુને ગુરુ તરીકે અને પાપનો ત્યાગ કરવા વટે એ શુદ્ધ દેવ, અને શુદ્ધ ગુરુની મેવા કરવાની પ્રેરણા કરનાર, શુદ્ધ ધર્મને તેઓ ધર્મરૂપે માને છે અને મોક્ષમાર્ગની આવીરૂપ સમ્યક્દર્શનાદિકની વૃદ્ધિ માટે તેઓ મન, વચન, અને કાયા ઉપર આત્માની મવોંધરી મત્તા જમાવવા, અને તે બધી શક્તિઓને આત્મ હિતના માર્ગે વાળવા પ્રયત્ન કરે છે આ ભવમા પ્રાપ્ત થયેલુ સારૂ શરીર, જીન ધર્મ, પચમહાવ્રતધારી ગુરુ, અને મતિ તથા શુન જ્ઞાનની માર્થકતા તે બધાનો ઉપયોગ કર્મના બધ છેદીને આ માનું શુદ્ધ સ્વરૂપ પ્રગટ કરવુ એવો તેમનો નિશ્ચય હોય છે અને તે નિશ્ચય પાર પાડવામાજ આ મનુષ્ય જન્મની સાર્થકતા તેઓ સમજે છે તેઓ એમ માને છે કે આ સમાજમા ગુલાગુલ કર્મ અનુમાર આપણને પ્રાપ્ત થયેલુ આ ધરિર, ઇંદ્રીયો, ધન, વૈનવ, અને બીજુ સર્વ કાંઈ નાગવત છે, અને આપણે તેનો ફરજિયાત ત્યાગ કર્યારે

આ પીઓ
ની જીવન
પ્રતિષ્ઠા
અને તેનું
પાવન

કરવો પડશે તે અનિશ્ચિત છે, એટલે તેનો ઉપલોગ કરવા જતા, તેના માલીક બનવાને બદલે એક શુભામ તરીકે આપણે કામ જરીએ છીએ, અને જે પુણ્યપ્રવૃત્તિને અગે તે આપણને પ્રાપ્ત થયા છે, તે પુણ્યપ્રવૃત્તિ શુભાની ભેગીએ છીએ, માટે મહાપ્રયત્નને મેળવેલી પુણ્ય પ્રવૃત્તિ, આમ નિર્ગર્હક રીતે શુભાવી દેવા કરતા તેનો આત્મવિજામના માર્ગે ઉપયોગ કરવો એ વધારે ઇચ્છના યોગ્ય છે તેથી જે માર્ગે આત્મા ની મુક્તિ તેમને દેખાય છે તેમાર્ગે તેઓ તેમની શક્તિઓ ખર્ચે છે ગ્લે અદેલા શુભ યોદ્ધાની નેમ જેવી રીતે માત્ર વિજય તરફ હોય છે, અને તે માટે પોતાની સર્વ શક્તિઓ તે જેમ ખર્ચે છે અગર મરણને પણ સહર્ષ લેટે છે તેમ મુક્તિની પ્રાપ્તિ માટે કર્મની નિર્જરા કરવામા પ્રવૃત્ત થયેલા આ ત્યાગીઓ પોતાની સર્વ શક્તિઓ મુક્તિના દાર ખખ ડાવવાનું હાથ પ્રાપ્ત કરવામા ખર્ચે છે આત્માર્થ મદ્દત્ત્યજેન્ । આત્માતા શુભોને બચાવવા અને ખીલતરા માટે સર્વસ્વનો ત્યાગ કરવાનો એટલે આત્મહિતની ખાતર મર્વ કાઢતો લોગ આપવાનો તેમનો હૃદયનિશ્ચય છે અને આ મન્વાનો ઇતિહાસ આ તમામ માટેનો તાદ્દશ પુગવો છે

વર્તમાન દૈન માધુ સન્ધ્યા પ્રભુ મહાનીરે આજવી માડી થોવીનો વર્ષ પહેલા ન્વાપી, ત્યાગ પછીનો આ મન્થાનો આખો ઇતિહાસ ત્યાગ, તપ, મયમ, મતોપ, સમદૃષ્ટિ અને સમપર્જોના આ મહિતકારી દષ્ટાતાની લખુર છે પોતાની આખીએ ઠાન્કીની દગ્યાન ડોઇ પણ જાનનુ નુમ્માન ક્યારે નિવાય કેદગ જનતા ઉપર ઉપદાગ્ગ કરનારી અદિતીય મન્થા છે તેથીજ એ મન્થા જગતપુન્ય બની છે એના ઇતિહાસનુ એકેએક પાનુ એમ કહી રહુ છે કે મનાજની વ્યવસ્થા જાગવામા, અને પમારે પોતાની પ્રત્યે વ્યક્તિની મલામતીની ખાતર, અને પરસ્પર થતી મવગમાત્ર અટકાવના ખાતર જે કોઇ મન્થાઓ મ્ધાપી છે, તે ત્રવે સન્ધ્યાઓ આ જગત

ઉપર ત્યાગી સમ્પ્રદાયોના આશ્રયથીજ ટકી શકી છે અને પોતાનો વિકાસ માધી શકી છે સામાન્ય દૃષ્ટિ તરીકે જોયે, હુતાગ અને જુનીયોના ત્રાસથી, પોતાના હુધીયાગના જોડ ઉપર નભતી, રાજ્યમત્તાઓ જેટલો આશ્રય જનતાને નથી આપી શકી તેનાથી કેટલાંકે મલો વધારે આશ્રય સદાચાર, અને નીતિના બોધપાઠો, આ મધ્યાએ પ્રજાજીવના ઉતારીને આપ્યો છે આ સમ્પ્રદાયે પોતાના ધ્યાત છુત્ત દ્વારા મેળવેલી આ મુશ્કેલીઓ, અને આ મુશ્કેલીસમૂહ પ્રાપ્ત થયેલા જ્ઞાન વડે જગતના મનશ્રેષ્ઠ સાહિત્ય સર્જને જે ઉપકાર માનવ જાતિ ઉપર કર્યો છે, તે જીએ બૂરી શકાય તેમ નથી

ત્યાગીઓએ
સર્જીત
સાહિત્ય

જ્ઞાનકલ્પિતી દુનીયાના એકેએક વિષયમાં ઉડા ઉતરવાની અને તંને પુરેપુરે છણવાની જે શક્તિ, એ ત્યાગીઓ ત્યાગી અવસ્થામાં પ્રાપ્ત કરી શક્યા હતા, તેના અવધાન મેવવા તે પણ આજે મુશ્કેલ થઈ પડ્યું છે ત્યાગીઓના એ સાહિત્યેજ આજે પશ્ચિમની દુનીયામાં એ ત્યાગી સમ્પ્રદાય પ્રત્યે માન અને પૂજ્ય ભુદ્ધિ જાગૃત કરી છે, અને સાહિત્ય ક્ષેત્રમાં વિચરતા પશ્ચિમના મધ્યાજ્ઞ ધ પખીડા એ પશ્ચિમ ત્યાગીના પારસોને ચરતે જેમી જ્ઞાનામૃતનું આમ્વાદન કરવા માટે પ્રતિવર્ષે ભારતવર્ષમાં આવતા આપણે જોઈએ છીએ અને અત્યંત પૂજ્ય ભુદ્ધિથી એ ત્યાગીઓના મુજબ કહે વખાણ કરતા દાખાથી જીએ વર્તમાનમાં પણ નીત સાહિત્યના વિકાસમાં અને પ્રાચીન નીત સાહિત્યના સંરક્ષણમાં જે ફાળો આ જગતને એ મત્તા આપી ગઈ છે તે આપણે બધાએ જાન નીત સાહિત્ય પ્રદર્શનમાં નજરે નિહાળ્યો છે આ ઉપરાંત નાટ્યની શક્તિ જાગૃતવામાં લોકોને ધર્મ અને નીતિના માર્ગે વાગી રમાજને નિર્ભય જનાવવામાં, રાજ્ય મત્તાઓની મુશ્કેલી દૂરી જેમથી રીતે પોતાનો ધર્મ ચલાવતા હુતાગ, વગર અને જુનીયોને ધર્મ માર્ગે વાગી પ્રજાના આવા મેવકો જનાવી પ્રતને નિર્ભય કરવામાં અને

પ્રકરણ ૫.

વડોદરા રાજ્યનો

સન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધ નિબંધ

નિબંધ
ન્યાય
વિરૂદ્ધ

(૧) આ નિબંધ નીચેના અર્થ અને નિરૂપણોથી છે એટલું જ નહિ, પણ ન્યાય વિરૂદ્ધ છે રાજસત્તાની મર્યાદા જ્યાં જ્યાં પૌદ્ગલીક વસ્તુઓનું અસ્તિત્વ છે, અને જ્યાં અને જ્યાં તે માટેની અથડામણો છે, ત્યાં લગીજ કોઈ ગડે પૌદ્ગલીક વસ્તુઓ અને સંસારના મર્વ બધારણોનો ત્યાગ કરનાર મનુષ્ય એ ત્યાગની પ્રતિજ્ઞા કરતી વખતેજ, રાજ્ય સંસ્થાનો ત્યાગ કરી દે છે, અને રાજસત્તા પાસેથી રક્ષણ વિગેરે કોઈ પણ જાતની આશા રાખતા નથી રાજ્યના એક પણ કાયદાની લાભ તેને જોઈતો નથી અને કોઈ પણ પ્રકારનો લાભ રાજસત્તા તેને આપી શકતી નથી ત્યાગીઓ તે પોતાના પ્રયત્ન વડે પોતાનું ઈષ્ટ સાધી લેવા હામ બીડે છે, અને તે રીતે ઈષ્ટની માધના કરે છે છતાં એ રાજ્યોને તેમાં ડખલ કરવાના કોઈ ઢેમ ઉપન્ન થતા હશે !

બહારથી માત્રુલી, અને સમાજના હિતને સાધક ગણાયેવ આ નિબંધ સર્વથા અયોગ્ય છે કારણ કે આ કાયદાથી 'ત્યાગ' શિક્ષાને પાત્ર થાય છે અને કહીએ છીએ કે, કોઈની દિક્ષા રોકાય અને જે નુકસાન થાય તેના કરતાં કેટલાંકે ગણુ વધારે નુકસાન આ ઝાંચદો કરે છે કારણ કે દિક્ષાના રોખલથી વ્યક્તિગત આત્મવિકાસને નુકસાન પહોંચે છે જ્યારે આ કાયદાથી પગ્મ આવશ્યક, પરમ ઉપકારી, મર્વ હિતકારી, પરમપૂજ્ય ત્યાગમાર્ગ શિક્ષાને પાત્ર કરે છે એટલે જે ત્યાગમાર્ગ હબરો વર્ષથી પુન્ય અને પવિત્ર ગણાયો છે, અને આજે પણ ગણાય છે તે ત્યાગ-માર્ગ વડોદરા સુગમરને મન શિક્ષાને પાત્ર મિદ્ધ થાય છે

એમ દલિલ કરવામા આવે છે કે દીક્ષા એ એક કગર છે, અને જન્મની સાથે પ્રાપ્ત થતા મધળા હડો બાળક સજ્ઞાન થયા સિવાય છોડી દેવાનો કરાર કરે એટલે સમાર ત્યાગ કરી દીક્ષીત બને, એ ગેરકાયદેમગ છે કાગ્યુ કે સગીરને સજ્ઞાન અવસ્થા પ્રાપ્ત થયા પહેલા ડોઈ પણ બતતનો કરાર કરવાનો અધિકાર નથી વાગ્મા વિગેરેના જે હક સખધે આ દલિલ કરવામા આવે છે, ત હવ પુરતી આ દલીલને કદાચ સ્વીકારી લઈએ તો પણ આપણે સર્વે સમજી શકીએ છીએ કે, આ દલીલથી સગીર દીક્ષાને કાઈ પણ બાધ આવતો નથી, બદલે કાઈક વેગ મળે છે, કારણ કે વાગ્મા વીગેરેના સધળા હડોનો મગીરે કરેલો ત્યાગ ગેરકાયદેસર ગણી સરકાર તેના તે હડો, તે ઉમર લાયક થાય ત્યા સુધી બળવી ગણે તો, દીક્ષિત થનારને બેવડો લાભ મળે છે બાત્ય અવસ્થામા દીક્ષિત થયા પછી સજ્ઞાન અવસ્થા પ્રાપ્ત થવા સુધીમા બાળક પોતાનું જ્ઞાન વધારી શકે છે, અને ચારિત્રનો વિકાસ કરી ગડે છે તપ, મયમ અને સાધુના આચાર વિચારથી પણ ત પુરેપુરે વડેઈ થઈ જાય છે તેથી સજ્ઞાન અવસ્થા પ્રાપ્ત થનાર તના માટે લાભિ જીવનની પસંદગીના બન્ને રસ્તા ખુલા ગડે છે જો મમાગ અવસ્થામા પાછું આવવું હોય તો, એના માટે, સર્વ પ્રકારના સાધનો, અને તે અવસ્થામા સ્થિત થવા માટેનું ન્ધાન જગ વાઈ ગડેવું હોય છે, અને ત્યાગમાર્ગે જીવન બ્યતીત કરવાની મહેન્ટા હોય તો તે માટેનો રસ્તા ખુલ્લો જ હોય છે એટલે વાગ્મા વિગેરેના હડોને ત્યાગ કરવાના કરારને વગ ન કરવા કાયદો માની લે તે સામે અમારો ડોઈ પણ જાતનો વિરોધ નથી અજ્ઞાનપણા સખધે એમ દલીલ કરમા આવે છે, કે બાળક બાત્ય વયમા સજ્ઞાનપણુ પામેવું હોતું નથી તે વખતે તેનામા ત્યાગના મચ્કારો નથી બને તે નિમિત્તે તેનું જીવન નિગ્ધ બનાવી દેવું એ બાત્ય જ સાચે સાચે મગકાર અઠાત વર્ષની ઉમર પછી, પ્રયોગ કરવાને મનાત

પણ પ્રાપ્ત થયાનું નીકાતી તે છે અને તેમા વચ્ચે રાધ નાખવા હચ્ચની નથી આહી એક વસ્તુ મિલક થાય છે, કે સરકારના દરિદ્રિજિદુએ મજાનપણાનું માપ ઉમર ઉપરથી કાઢવામા આવે છે, અને સરકારના દરિદ્રિજિદુ પુનુ તે માપ વ્યાજખી પણ છે કારણ કે સરકારનો મળધ આ શીંગ માથે છે, અને અઢાર વર્ષ આ ગરીબ અને તેના પ્રત્યેક અગતો મપૂર્ણ વિકાસ પુરાયામ છે એટલે તે ઉમરને સરકાર, સજાનપણ પ્રાપ્ત થયાની ઉમર ગણી શકે પણ આધ્યાત્મિક દ્રષ્ટીથી જોનારને મન, ઉમરની કાઈજ કમિત નથી એ મવાનુમતે કબુલ કનજોલી વાત છે કે ‘આ મા અમર છે, અનાદિ કાગથી અનતાભવ જમણ કડી રહ્યો છે, અને પુન્ય અગર પાપના સરકારો દરેક ભવમા તે પોનાની સાથે ભઈ જાય છે અને મારા અગર નરમા કર્મના ઉકય મુજબ તે મુખદુ ખ જોગવે છે, આપતો પણ નજી નીકાતી એ છીએ કે કેટલાક પુણ્યશાળી જાગકોમા જે દુહિ અને ગાભિર્થ આપજો અનુભરીએ છીએ, તે યુવાનોમા પણ નથી જણાતું તેથી શાસ્ત્રકોએ મજાનપણ એટલે મનુષ્ય ભવ પ્રાપ્ત થયા પછી આત્મહિત સાધવા માટેની યોગ્ય ઉમર આઠ વર્ષની નહી કહેવી છે, અહિઆ આપજો ભુવલુ ન જોઈએ કે આ ઉમર આધ્યાત્મિક માર્ગની યોગ્યતાની દ્રષ્ટી એ નક્કી થયેની છે અને તે રીતે નક્કી કરવામા ધર્મીજ દીર્ઘદ્રષ્ટી વપરાજોલી છે જાગકના જન્મથી આઠ વર્ષ લગીમા એનું ગરીબ નિયમી અને મગજ અડલું કડી શકે તેટલું વિડમીન થઈ જાય છે, અને અમાન્યત પાચ વર્ષથી અને છેવટે આઠ વર્ષથી તો જાગક લાવી જીવનની તૈયારીઓ ગરૂ કરે છે વડોદરા સરકારે આ વસ્તુ સ્વીકારેલી છે, અને તેથીજ લાવિ પ્રજાને સરકારી ખનાનમા માટે ફરજિયાત કેળવણી આપવાનો કાયદો છે શ્રીમત સરકારના ધ્યાન ઉપર અમે લાવવા માગીએ છીએ કે, લાવિ પ્રજામાથી જેમજે અદસ્થાત્રમી થલું છે, તેઓ માટે તો આ કાયદો અત્યંત આવશ્યક અને

આધ્યાત્મિક
દ્રષ્ટીથી
જોનારને
ઉપરની
કે હજી
દિમત
નથી

આવકારદાયક છે પણ જેને મર્વ-વનો ત્યા ક-એ છે તેને માટે શુ ? આપ પણ સ્વીકારો છો કે કેળવણી માટેનો જાળ આકંઠી અઢાળ વર્ષનો છે આ કાળ દરમીયાન જે વિચારોનું જેટલું જ્ઞાન, બાળક પ્રાપ્ત કરી શકે છે, તેટલા પુરતો તે વિચારો, તેના ભાવિ જીવનમાં તે જગતે છે તો અદ્ભુત શ્રમી માટે તે આશ્રમમાં પ્રવેશ કરવાની લાયકાત પ્રાપ્ત કરવા માટેના રાજ્ય તરફથી દરેક પ્રત્યક્ષ મેળવવાની પ્રાપ્તિ, અને તે માટે ફરજિયાત કાયદો જ્યારે ત્યાગીઓ માટે એ પૂર્વ તૈયારીની અવધાના કાંઈ પણ કરવા માટે સખત હડ અને શિક્ષા કરવાનું કાંઈ કાળુ ? શ્રીમત મરકાળ ઉઠા વિચાર કરતા નેહ મકશે, અને કબુલશે કે ફરજિયાત કેળવણીનો કાયદો અને આ સગીર દીક્ષા માટેનો પ્રતિબંધક કાયદો એ બંને પગ પર વિરોધી કાયદા છે એક બાળકને પૂર્વ અવધાના કાળમાં જે જીવનથી નફા અગત્ય નાખવામાં આવે તેજ જીવનમાં પૂર્ણ અવધાએ પહેલ્યા પછી પ્રવેશ કરનાર શુ કમી ગમે તે મહેનત મહાત્મ્ય તેવું છે અદ્ભુત બનવા માટે વર્ગોની પૂર્વ તૈયારીના સાધનો અને તે સાધનોનો ફરજિયાત ઉપયોગ કરવાની આવશ્યકતા જે મરકાળને મમતાઈ છે, અને જન્મ મૂકી છે, તેજ મરકાળ જ્યાં માન જ્ઞાનજ આપવામાં આવતું નથી પણ સાથેજ ચારિત્રના વિકાસ તરફ પુરતું જાન આપવામાં આવે છે અને તે ચારિત્ર વિકાસને નાનકડાં જ્ઞાન વડે સ્થિર કરવામાં આવે છે તે ત્યાગ માર્ગનો જ વિચાર કરે, તેમાં ત્યાગ માર્ગની લાયકાત બદનક્ષી મર્મજ જણાય છે અને એ પગ પર વિરોધી ત્યાગ માર્ગ માટે કાયદો બનાવવા ડાકુઓ કરતા પણ વધારે જીભી કાયદો જે માટેના કાળો અને બાળવા ઇતેન્તર છીએ

(૫) પ્રત્યેક મરકાળના ન્યાયમંદિરમાં સાડુ શ્રેણીના જીવન પ્રતિષ્ઠા લેવા માટેનો કાયદો હોય છે અને ન્યાયમંદિરે કાયદો

કામ પળ નિવેદન કરના પહેલા પ્રત્યેક શખ્સને માત્ર જોવવાની પ્રતિજ્ઞા કરજીયાળ લેવી પડે છે અને તેવી પ્રતિજ્ઞા લેવાનો ઇન્કાર કરનાર શખ્સને વિજ્ઞાને પાત્ર ઠગવી ગભીર શિક્ષા કરે છે માત્ર ન્યાયમા મદદ કરવા ા ખાતર પચમહાત્મનો માના એન્જલ ધનની જે ગભીરો કરજીયાત લેવરાવે છે તેજ રાજ્ય સાચા મુળની ગોધ માટે અહિંસા, સત્ય, ચારી નહિ કરવી બ્રહ્મચર્ય પાળવું અને પરિમહ ગામવો નહિ, એ પાત્ર મહાવૃત્તોની આ જીવનપર્યંતની મરજીયાત પ્રતિજ્ઞા લેનારાઓન એક દાણમર પલ્લ કેમ રોકી શકે ! બહે તેવા જોને પોતાની પ્રતિજ્ઞાઓના પાવનમા સર્વ પ્રકારની મદદ આપના હરેક પળે તૈયાર જરૂર રહે

દીપા માટે
ખા મરચ
વધારે
અનુકૂળ છે

(૬) જરા ઉંટો વિચાર કરતા મ્હેને મમભય છે કે નીશિન થના માટે યુવાવસ્થા કરતા બાલ્યવય વધારે અનુકૂળ છે, કાળજી કે યુવાવસ્થા એ જવાબદારીઓ અદા કરવા માટેનો કાગ છે જ્યારે બાલ્યવય ભાવિ જીવનની પૂર્વ તૈયારીઓ માટેનો કાગ છે યુવાવસ્થા પ્રાપ્ત થના મુખીમા બાળક કોઈકે અપવાદો મિવાય, મોટે ભાજે ભાવિ જીવનની પૂર્વ તૈયારીઓ એટલે શિક્ષણ વિગેરે લેતો હોય છે અને પોતાના માતપિતા, વડિલ અગર પાલક તેનું પોષણ કરે કરે છે જ્યારે યુવાવસ્થાએ પહોચેલો યુવક પોતાની સ્ત્રી, મતાનો અને કુટુંબના લાજપોષણ માટેની જવાબદારીઓ અદા કરતો હોય છે આ બધી જવાબદારીઓ છોડીને એન્જલ યુવક ત્યાગમાગે વળે તેના કરતા જેને જવાબદારીઓ નથા સ્વીકારી, અને જેનું જીવનએન્જલ પોતાના વ્યક્તિત્વ પુરતુજ છે, એવા બાળ દિક્ષિત પોતાની જાતને અને સમાજને વધારે લાલ કરના છે

(૭) એમ કહીન કરવામા આવે છે કે બાળકને ત્યાગી જીવનની સર્વતૈયારીઓ કરાવાય પણ માત્ર દિક્ષાનો સંસ્કાર ન અપાય તો શુ ?

આ દલિલ-સિદ્ધાંત તરીકે વિચારમા લ્યા લગી હોય, ત્યાં લગી કાંઈક ઠીક છે, પણ વ્યવહારમા ઉતારવી તેટલી-૪ મુશ્કેલ છે (૧) એ નિર્વિવાદ છે-કે ત્યાગના મન્કાગે ખીલવવા માટે ત્યાગીઓનો નિયમિત ચાલુ મહવામ અને સમાગમ હોવો જોઈએ આ સમાગમ તે સમ્યામા લળ્યા સિવાય, એટલે દીક્ષાના સન્કાર લીધા સિવાય ડોઈને પણ મળવો મુશ્કેલ છે કાગણ કે નૈન માધુઓ એક ગામથી ખીજે ગામ ચિહ્ન કરતા હોય અને તેઓ લ્યા જાય, ત્યાં પોતાની પાસે કાંઈપણ પગિચા ન ગળવાથી કેવળ લિક્ષા ઉપર જીવે છે તેથી તેમની સાથે તેમની માફક લિક્ષા ઉપ ન જીવતો હોય તેવો માણસ નથી શકતો નથી અને નૈન સાધુના આચાર સુજળ તેઓની લિક્ષામાથી દીક્ષિત થયા સિવાયનાને તેઓ કાંઈપણ આપતા નથી. એટલે તેમનો મમાગમ ચાલુ ગળવો અશક્ય થઈ પડે છે નૈન શાસ્ત્રો કેવળ ત્યાગમાર્ગના પોષક હોવાથી, ત્યાગની ઉત્તરેષ્ટ ભુમિકાના કથો વાચવાની લાયકતો પ્રાપ્ત કરવા અનુ- પ્રકારના તપ વિગેરે જગી ત્યાગના મન્કાગેને જીવનના ઉતારવાના વિધાનો નૈન શાસ્ત્રકારોએ નક્કી કરેલા છે, અને તે પ્રકારના તપ વિગેરે ન જગી શકતા હોય, તેઓએ માટે તે શાસ્ત્રો વાચનાની મનાઈ છે કાગણ કે તે જગી માટેની લાયકત પ્રાપ્ત થયા પહેલા જાણે તો અનર્થ નગ સંભવ રહે છે તેથી યુવાવસ્થા પ્રાપ્ત થતા પહેલાં એકે લાવિ જીવનની તૈયારીના કાળમા તમામ નૈન શાસ્ત્રોના અભ્યાસની લાયકતનું પ્રમાણપત્ર મેળવવા નગ તૈયારી સન્કાર એ પ્રથમ જગી વસ્તુ છે

પદવી પ્રદાનથી કાંઈક નવું તેજ એ નથી ચિહ્નિ આલ્યાનું સર્વત્ર સ્વીકારાએલું છે, અને તેજ જગી વીગેરેમા પદવી પ્રદાન, અગર મન્કારો આપવાની તૈયારી આપે છે ધારામલાઓમા અને ઉચી જવાબદારીઓમા.

વક્ષાદારીના મોગન લેવાની ક્રિયા—ન્યાયમંદિરોમાં સાચુ બોલવાની પ્રતિજ્ઞા કરાવવાની ક્રિયા વિગેરે રાખ્યો તન્મુક્તિ દુઃખચાન કરાવનામા આવે છે સાધુ સન્ધ્યામા પણ એજ ગ્થિતિ છે અને તેથીજ પદ્મી પ્રદાનથી મળતી ચેનનાતો હાલ દીક્ષાલિવાપીને આપવાની ખાતર દીક્ષા પ્રદાનની ક્રિયા કરવામા આવે છે, અને એ ક્રિયા જેટલી જાને તેટલીવહેલી કઠી શકાય તમ વધારે હિતકર છે

જ્ઞાન મહાવર્તનને લાવે છે અને હોય તેને ટકાવે છે પણ બધીમા પ્રમાણેવાઓને થયેયુ જ્ઞાન સદ્વર્તનમા લાવનાર ભાગ્યેજ જાને છે કા જ કે જ્ઞાનની સદ્માર્ગ તરફની પ્રેરણાના કન્તા બધીનુ જળ ઘણાજ દરજ્જે વધારે હોય છે આ મા અને જન્મોથી બધીઓથી ટેવાયેલો છે અને ટેવાડ દાખવાઓમા તો બધીવાગાને મળેયુ જ્ઞાન બધી ઓને જીવજીવતા તરોથી પોરનાર જાને છે દરેક આર્થને સસાર દારાગાર વિષય મુખો નિર સમાન અને મૃત્યુતંત્ર અસ્માત અવામનનુ જ્ઞાન હોયજ છે પરંતુ મસારની બીધી કોઈજ ભાવ્યશાગી છૂટી શકે છે આ ઉપરથી મિદ્ધ થાય છે કે આત્મા બધીમા ફરમાય તે પહેલાજ સદ્વર્તનમા દાખન થયુ લેખિત છે કે જેથી પોતાને મગતુ શાસ્ત્રીય તત્વજ્ઞાન સદ્વર્તનને પોષનાર અને ટકાવનાર થાય

જે મરકાર બાગકને મજ્ઞાન અવસ્થા પ્રાપ્ત થવાનો ઈન્કાર કરે છે, તેજ મરકારનો ફોજદારી કાયદો માન વર્ષ પડોળી બાગકને સજાન બનનાનુ સ્વીકારે છે અને તે સમાન બન્યાના કા બોની તપાસ કરી તેને સજા પણ કરે છે અને બાકી ગીને બાગકને કાચીની સજા કરવા મુધીના કંનો પણ જાનેવા છે —તો ફોજદારી કાયદોએ જે રાખ્યો પોતાની અને પ્રજાની સલામતી માટે રચેલા હોય છે, તે કાયદા મુજબ બાગકનુ નજાનપણામ થયેયુ પાપાચરણ સ્વીકારાય છે, તેજ રાખ્ય સન્યામ દીક્ષાથી થતા પાપાચરણ—

નિરોધના કાર્યમાં સજ્જાનપણાનો ઈન્કાર કરી રોકાણ કરે વા એને ગિજ્ઞાપાત્ર ઠગવે તે ન્યાયની દૃષ્ટિએ બ્યાજગ્રી ગણાય નહિ ૧૪ વર્સનો એક ઠોડગે પોતાની મગજથી તેના માત્રાપત્રી રત્ન મિત્રાય ડોઈની નેડે મર્ફવા ચા-યો બાય ૩૦ પત્ર તેમા ફોજદારી ગુન્ડો (મનુષ્ય હુગણ) બનતો નવી ૩૦ ૫૨૦ વાનીની ગ્નથી અને પોતાનો મગજથી તેજ ઠોડગે આ મ કલ્યાણને માટે ત્યાગ અગીન કં તેમા ફોજદારી ગુન્ડો બને અને તે ત્યાગ દેનાર, અને દેવના નાને ગિજ્ઞાપાત્ર ઠગવવા માટે ફોજદારી કાયદો થાય એ કેટલું ખોટું છે, તે શ્રીમત ગાયકવાડ મંડાલ વિચારશે એવી અમો આશા ગાળીએ છીએ

આ બધી દલીલો બહોત જનતા અને વડોદરા ગમ્ય સમક્ષ મુદી અમો કહીએ છીએ કે ત્યાગ માર્ગ એ પ્રયેક મનુષ્યના આદર્શરૂપ, ત્રિકામ અમરધિન સ્વીનગવા લાયક માર્ગ છે અને તેના મામે વિગત ડગવો એ આ મધાન કરના બગમર છે, અમ્થાને છે, ન્યાય મિત્ર છે અને નહિ મિત્રા યોગ્ય છે વડોદરા ગમ્યનો નન્યામ દીક્ષા પ્રતિમધ એક, ભ્રમણામાથી ઉપન્ન વયેનો-નહિ ઈશ્વરા યોગ્ય આત્મહિતધાનક નિમિત્ત છે, માટે તેની અયોગ્યતાનો વિચાર કરી નાનદાર ગાયકવાડ મંડાલ તે તત્તજ રદ કરી વફાદાર શાન અને ધર્મપ્રેમી દોમના અત કલ્પને દુભવાના બચાવશે એવી અમો સપૂર્ણ આશા માથે વિગમીએ છીએ

૪૬

શાન્તિ:

શાન્તિ

શાન્તિ

બારમી સદીથી
ઝાગણીસમી સદી લગીમા
થયેલા
મગીગ હીક્ષિતોની
ના મા વ લિ.

આચાર્યનું નામ	મૃત્યુ	જન્મ સવન	દાક્ષા મવન	દીક્ષા લેતા વખતની ઉંમર	આચાર્ય પદ
શ્રી હેમચંદ્ર સુરિ	પૂર્ણિમા-૧૨૭	૧૧૪૫	૧૧૫૪	૯ વર્ષ	૧૧૬૧
શ્રી મહેન્દ્રસિંહ સુરિ	અચ-૧૨૭	૧૨૨૮	૧૨૩૭	૯ વર્ષ	૧૨૬૩
શ્રી જીવપદ સુરિ	ખરતર-૧૨૭	૧૩૭૨	૧૩૭૮	૬ વર્ષ	૧૩૮૦
શ્રી મેરુગ સુરિ	અચ-૧૨૭	૧૪૦૩	૧૪૧૮	૧૫ વર્ષ	૧૪૨૮
શ્રી લક્ષ્મીસાગર સુરિ	તપગ-૨૭	૧૪૬૪	૧૪૭૦	૬ વર્ષ	૧૫૦૮
શ્રી સમરચંદ્ર સુરિ	પાર્શ્વચંદ્ર સુરિ-૧૭	૧૫૬૦	૧૫૭૫	૧૫ વર્ષ	૧૬૦૪
શ્રી હીરવિજય સુરિ	તપગ-૨૭	૧૫૮૩	૧૬૦૬	૧૩ વર્ષ	૧૬૧૦
શ્રી જીવચંદ્ર સુરિ	"	૧૫૯૪	૧૬૦૪	૮ વર્ષ	૧૬૧૨
શ્રી કલ્યાણસાગર સુરિ	અચ-૧૨૭	૧૬૩૩	૧૬૪૨	૯ વર્ષ	૧૬૪૯
શ્રી જીવસાગર સુરિ	"	૧૬૫૨	૧૬૬૧	૯ વર્ષ	૧૬૭૪
શ્રી ગાનસાગર ઉર્ફે શ્રી ઉચ્ચસાગર સુરિ	ખરતર-૧૨૭	૧૭૬૩	૧૭૭૭	૧૪ વર્ષ	૧૭૮૭
શ્રી જીવચંદ્ર સુરિ	"	૧૭૨૯	૧૭૩૮	૯ વર્ષ	૧૭૮૫
શ્રી જીવવિજય સુરિ	"	૧૭૮૭	૧૭૯૩	૬ વર્ષ	૧૭૮૫
શ્રી જીવમુક્ત	"	૧૮૦૩	૧૮૧૫	૧૨ વર્ષ	—
શ્રી જીવઉદય સુરિ	"	૧૮૩૨	૧૮૪૩	૧૧ વર્ષ	૧૮૭૫

અધ્યાપકનું નામ	ગ્રંથ	જ મ સ વત	દીર્ઘ મ વત	૧૯૧૧-૧૯૧૨ વર્ષની ઉંમર	આયુષ્ય ૧૬
૧૬ શ્રી દેવસુરિ	ત રંગગુ	૧૧૪૩	૧૧૫૭	૮ વર્ષ	૧૧૭૪
૧૭ શ્રી સોમપ્રભસુરિ		૧૩૧૦	૧૩૨૧	૧૧ વર્ષ	૧૩૩
૧૮ શ્રી જયભદ્રસુરિ	,	૧૩૮૦	૧૩૮૨	૧૨ વર્ષ	૧૪૨૦
૧૯ શ્રી જ્ઞાનભાગરસુરિ	"	૧૪૦૫	૧૪૧૭	૧૦ વર્ષ	૧૪૪૧
૨૦ શ્રી કુતમજનસુરિ	,	૧૪૮૮	૧૪૧૭	૮ વર્ષ	૧૪૨૨
૨૧ શ્રી મોક્ષસુદસુરિ	,	૧૪૨૦	૧૪૮૭	૭ વર્ષ	૧૪૫૭
૨૨ શ્રી મુનિશુભસુરિ	,	૧૪૩૬	૧૪૫૩	૭ વર્ષ	૧૪૭૮
૨૩ શ્રી વસુદેવસુરિ		૧૪૮૬	૧૪૦૪	૮ વર્ષ	૧૪૨૦
૨૪ શ્રી રત્નસોપરસુરિ		૧૪૧૭	૧૪૬૩	૬ વર્ષ	૧૫૦૭
૨૫ શ્રી લક્ષ્મીસાગરસુરિ		૧૪૬૪	૧૪૭૦	૬ વર્ષ	૧૫૦૬
૨૬ શ્રી આનંદવિમલસુરિ		૧૪૫૭	૧૪૫૭	૫ વર્ષ	૧૪૭૮
૨૭ શ્રી વિજયભાગસુરિ		૧૪૫૩	૧૪૬૨	૮ વર્ષ	૧૪૮૧
૨૮ શ્રી વિજયભાગસુરિ		૧૬૦૪	૧૬૧૩	૯ વર્ષ	—
૨૯ શ્રી વિજયદેવસુરિ	,	૧૬૩૪	૧૬૪૩	૮ વર્ષ	—
૩૦ શ્રી વિજયદેવસુરિ		૧૬૪૪	૧૬૫૪	૧૦ વર્ષ	૧૬૮૪

આચાર્યનું નામ	ગૃહ	જન્મ સ વત	દીક્ષા સ વત	દીક્ષા ચેતના વખતના ઉમર	આચાર્ય પદ
શ્રી વિજયપ્રભસુરિ	તપગૃહ	૧૬૦૭	૧૬૮૬	૮ વર્ષ	૧૭૧૧
શ્રી વિજયમલસુરિ	,	૧૭૧૧	૧૭૧૭	૬ વર્ષ	૧૭૩૩
શ્રી વિજયદાસસુરિ	,	૧૭૩૦	૧૭૩૮	૭ વર્ષ	૧૮૪૭
શ્રી સૌભાગ્યદાસસુરિ	પ્રમુખ પૈથાસિક ગૃહ	૧૫૫૫	૧૫૬૩	૮ વર્ષ	૧૫૮૮
શ્રી સોમનિમનસુરિ	,	૧૫૭૦	૧૫૭૪	૪ વર્ષ	૧૫૮૮
શ્રી જ્ઞાન ભોમસુરિ		૧૫૮૬	૧૬૦૧	૫ વર્ષ	૧૬૦૧
શ્રી હેમચંદ્રસુરિ	,	૧૬૩૩	૧૬૩૦	૭ વર્ષ	૧૬૩૩
શ્રી વિજયતિલકસુરિ	આશુ સુરિ ગૃહ	૧૬-૫	૧૬૧૪	૮ વર્ષ	૧૬૭૩
શ્રી વિજયાચંદ્રસુરિ	,	૧૬૪૭	૧૬૫૧	૮ વર્ષ	૧૬૫૧
શ્રી વિજયરાજસુરિ	,	૧૬૭૬	૧૬૮૮	૧૦ વર્ષ	૧૭૦૪
શ્રી વિજયમાનસુરિ	,	૧૭૦૭	૧૭૧૮	૧૦ વર્ષ	૧૭૩૬
શ્રી જ્ઞાનનિમનસુરિ	તપગૃહ [વિમલસાખા]	૧૬૮૮	૧૭૦૦	૮ વર્ષ	૧૭૪૮
શ્રી લક્ષ્મીસાગરસુરિ	તપગૃહ [માથર સાખા]	૧૭૨૮	૧૭૩૬	૮ વર્ષ	૧૭૪૫
શ્રી પાદુવંચંદ્રસુરિ	નાગપુત્રીય તપગૃહ	૧૫૩૭	૧૫૪૬	૮ વર્ષ	૧૭૬૫
શ્રી નેમોચંદ્રસુરિ	,	૧૭૩૧	૧૭૪૦	૮ વર્ષ	૧૭૫૦

	આચાર્ય નુ નામ	અગ્ર	જન્મ સંવત	શિક્ષા સંવત	શિક્ષા લેતા વખતની ઉંમર	આચાર્ય વર્ષ
૪૬	શ્રી મહાનંદસરિ	નામપુત્રીય તપસુ ૭	૧૭૪૬	૧૭૫૭	૧૧ વર્ષ	૧૭૬૧
૪૭	શ્રી આનંદભટ્ટિ	"	૧૮૦૩	૧૮૧૫	૧૨ વર્ષ	૧૮૨૩
૪૮	શ્રી વિવેકચંદ્રસરિ	"	૧૮૦૬	૧૮૨૦	૧૧ વર્ષ	૧૮૩૭
૪૯	શ્રી અણ્ણતમિદ્ધસરિ	અચાર્યગૃહ	૧૨૮૩	૧૨૯૧	૮ વર્ષ	૧૩૧૪
૫૦	શ્રી દેવે મિદ્ધસરિ	,	૧૩૬૯	૧૩૦૬	૭ વર્ષ	૧૩૨૩
૫૧	શ્રી ધર્મપ્રભસરિ	,	૧૩૩૧	૧૩૪૧	૧૦ વર્ષ	૧૩૫૮
૫૨	શ્રી સિદ્ધતિવ્રજસરિ		૧૩૪૫	૧૩૫૨	૭ વર્ષ	૧૩૬૫
૫૩	શ્રી મહેન્દ્રભટ્ટિ		૧૩૬૩	૧૩૭૫	૧૨ વર્ષ	૧૩૬૩
૫૪	શ્રી જયકીર્તીભટ્ટિ		૧૪૩૩	૧૪૪૪	૧૧ વર્ષ	૧૪૫૭
૫૫	શ્રી સિદ્ધાન્તભટ્ટિ	"	૧૫૦૬	૧૫૧૨	૬ વર્ષ	૧૫૪૧
૫૬	શ્રી ભવસાગરભટ્ટિ	,	૧૫૧૦	૧૫૨૦	૧૦ વર્ષ	૧૫૬૦
૫૭	શ્રી ગુણિધાનભટ્ટિ		૧૫૪૮	૧૫૫૨	૪ વર્ષ	૧૫૮૪
૫૮	શ્રી કચ્છભટ્ટિ	,	૧૬૩૩	૧૬૪૨	૯ વર્ષ	૧૬૪૯
૫૯	શ્રી અમરસાગરભટ્ટિ	,	૧૬૯૪	૧૭૦૫	૧૧ વર્ષ	૧૭૧૫
૬૦	શ્રી વિદ્યાસાગરભટ્ટિ	"	૧૭૪૭	૧૭૫૬	૯ વર્ષ	૧૭૬૨

આચાર્યના નામ	ગ્રંથ	જન્મ સંવત	દીક્ષા સંવત	દીક્ષા તેની વખતની ઉંમર	આચાર્ય પ
શ્રી ઉચ્ચમાગરસરિ	અચ્યવગ્રંથ	૧૭૬૩	૧૭૭૭	૧૪ વર્ષ	૧૭૮૭
શ્રી કીર્તિસાગરસરિ	"	૭૯૬	૧૮૦૬	૧૩ વર્ષ	૧૮૨૩
શ્રી મુક્તિમાગરસરિ	"	૧૮૫૭	૧૮૬૭	૧૦ વર્ષ	૧૮૬૭
શ્રી રત્નસાગરસરિ	"	૧૮૬૨	૧૮૦૫	૧૩ વર્ષ	૧૮૧૫

નોંધ —અત્રે તો અમોએ ફક્ત સાતમો વર્ષમાજ થઇ ગયેના અને પંદાવલીમાં કે ત્રયાદિમા માત્ર ઉપલબ્ધ થયેના અમુક સગીર દીક્ષિતોની યાદી પ્રસિદ્ધ કરી છે પણ પ્રજા મહારીરના નિર્વાણ પછી આજસગીમા સાડાએનીસો વર્ષમા પાઠની કે ત્રયાદિમાથી ઉપલબ્ધ સિવાયના હજારા સગીરોએ દીક્ષા લઇ સ્વ અને પર કન્યાશ કયું છે પૂજ્ય ૧૦૦૮ આચાર્ય મહારાજ શ્રી વિજયનેમિ સરિશ્વરજી પૂજ્ય ૧૦૦૮ આચાર્ય મહારાજ શ્રી સાગરાનંદ સરિશ્વરજી અને બીજા વર્તમાનના ધુરધર આચાર્ય વગેરે પણ સગીર દીક્ષિતો છે

આચાર્યનું નામ	અગ્ર	જન્મ સવત	દીક્ષા સવત	સા તેની વખતની ઉંમર	આય ૧ ૫
૧ શ્રી ઉત્પત્તારચરિ	અચ-૧૨૭	૧૭૬૩	૧૭૭૭	૧૪ વર્ષ	૧૭૮૭
૨ શ્રી કૃતિસાગરચરિ	"	૧૭૮૬	૧૮૦૮	૧૩ વર્ષ	૧૮૨૩
૩ શ્રી મુક્તિમાગરચરિ	"	૧૮૫૭	૧૮૬૭	૧૦ વર્ષ	૧૮૬૨
૪ શ્રી રત્નસાગરચરિ	"	૧૮૬૨	૧૯૦૫	૧૩ વર્ષ	૧૮૭૪

નોંધ—અત્રે તો અમોએ ફક્ત સાતમો વર્ષમાજ થઈ ગયેલા
એ પંડિતોનાં કે ત્રણદિમા માત્ર ઉપદક્ષ થયેલ અમુક સગીર
દિક્ષિતોની યાદી પ્રસિદ્ધ કરી છે પણ પ્રજા મહાસીરના નિર્વાણ પડી
અજાણનીમા સાધાર્યોત્તરો વડામા પંડિતની કે ત્રણદિમાથી ઉપદક્ષ
નિવરણ હજારો સગીરોએ દીક્ષા લઈ રવ અને પર કલ્યાણ કયું છે
ફક્ત ૧૦૦૮ આચાર્ય મહારાજ થી વિજયનેમિ સુગિચરજી પૂનઃ
૧૦૦૮ અચાર્ય મહારાજ થી સાગરચંદ સુગિચરજી અને બીજા
સંખ્યાતુરુપર આચાર્ય વગેરે પણ મગીર દીક્ષિતો છે

૨ શ્રીનેશ્વરીય નામ ૫૧ ૮૭ મા પાને બીજી પુકીમાં
દશમા યુ છે કે—

“અવદિપ્તુષ્ણો ધાતો વિદ્ધરિમ્ણો મરત મનિમિદ્ધો ।
અમ્માપિગમિદિદ્ધે ન વપ્પર્તી તત્ત્વ વડ્ડાપ ॥૧॥”

૩ ‘શ્રીગુણગણિત’ તિતપદ વ્યાખ્યા મા ૫૧
૩૨ મા પાનામાં લખે છે કે—

“[મરત]-મવ્વત્તા વયમા તાન્ત વર્ણાણિ યાસ્ત્, તદ્ધર્મ
વચ્ચર્ચય મ. ।”

અપવાદ આપી અદ્ધ ઇ ઉમ્મરને ૫૧ દીમા આપી
શકાય, એમ જણાવના આગમનો આધાર—

સમત ૨ મહારૂને જાગિરગે ન મનિમિદ્ધાર ।

અજ્ઞાકારણજાત થાલ પત્તન-જુદાયા

પા ૧૭ ૫

૫૨ કોલ ૬-૨-૧૪

ત્તસને ૨ મહારૂને જાગિર ન ર મનિમેલ્લારે

અજ્ઞાકારણજાતે અજુદાયા પાલ્લવ્વજ્જા ॥૨॥

નિ બા ૮૪-૧-૭

શ્રી ગિનેશ્વ દેવના નામનમ એક વર્ષથી આછી ઉમ્મર
મુધીજ આસા વિના દીસા આપસામા આને તો નિષ્કેટિકા
અટલ નારી ગતી છે ૫૨ સોગથી કાગતી ઉમ્મરવાગાને માટે
તેવો કાયદો નથી તે જાનતમા મુ આગમ મ થાનો આધાર—

૧ શ્રીપચ્છરબાધ્યમા બાધ્યકા મદર્પિ ૧૩ મા
પત્રની બીજી પુકીમાં દશમાને છે કે—

“મવ્વણા તેગમસદે દાતી કળમે મમામેગ ॥

જો સો અવદિપ્તુષ્ણા વિદ્ધરિમ્ણ અદ્ધ અગિમિદ્ધો ।

સં દિવિસન્તઽઅવિદિષ્ણ તેણા પરવો અતેણો સુ ॥

દીક્ષા માટે જે બાળકોને અયોગ્ય કહ્યા છે અને દોષો
 ૫૫ છે તે બાળકો આઠ વર્ષથી અઠ્ઠરની ઉમરવાળા
 ૫૬ થી એ વાત જતાવનાર પૂ આગમ યોના આપાર

વયસ વયસ ફલ અયગોલે ચેવ હેંતિ છકાયા ।

રાત્રીમતે ચારગ અજસતરાણ ય પઢિવેયો ॥૧॥

નિશીથ લાખ્ય ૮૪-૧-૩

વયસ વયસ ફલં અયગોલે ચેવ હેંતિ છકાયા ।

નિમિષત્તમતરાણ ચારગ અજસો ય પઢિવેયો ॥૧॥

પચ ક લા ૬-૨-૬

સોગથી અવિક વરમની ઉમ્મરના આત્માઓ કોઈને
 ૫૧ પૂછ્યા વિના દીક્ષા ખુશીની માયે લઈ
 ૫૨ શકે છે માટે જે રીતે દીક્ષા લેનારાઓની સખ્યા ઘણીજ
 ૫૩ મોટી છે એથી એના દાખલા ત્રીજાનગામનના કથા
 ૫૪ સાહિત્યમાં તે પ્રાય પ્રત્યેક અવમાથી મળી શકે તેમ
 ૫૫ છે એટલે તેમાં તે હજ અને આગમોમાંથી પણ મધ્યા-
 ૫૬ ન દાખલાઓ મલી શકે તેમ છે, જે કાગલથી અમુક
 ૫૭ અમુક યોગમાંથી અમુક અમુક દાખલાઓનીજ નોંધ
 ૫૮ નીચે કરવામાં આવે છે

૧ શ્રી ઉત્તરધ્યન મુત્ર — લાનદેવીયા વૃત્તિ.

અધ્યનન	પૃષ્ઠ	નામ
૧	૬	હલ અને વિહલ
૧	૧૦	એહિ પુત્ર
૨	૨૬	આ વર્ણિતની દીક્ષા
૨	૩૩	એક નાજપુત્રની દીક્ષા.

૨	૫-	{ શ્રી 'કન્દક' નામના નામ પત્રની પાચના નનુષ્યો સાથે દીક્ષા
૨	૭૪	નામપુત્રની દીક્ષા
૨	૭૬	"
૧૨	૨૬૦	પુત્રિની દીક્ષા
૧૪	૩૦૨	૯ આત્માઓની દીક્ષા
૧૮	૩૩૭	દશદંત નામની દીક્ષા
૧૮	૩૪૮	શ્રી સનતકુમાર ચક્રવર્તિની દીક્ષા
૧૮	૩૫૧	{ આ દંત નામની નામે ઈન્દુ પેલ અને પિન્નપણની દીક્ષા
૧૮	૩૭૮	શ્રી દશર્ણભદ્રરામની દીક્ષા

૨ શ્રી કદપસૂત્ર મુખોપધિકા

વ્યાખ્યાન	પૃષ્ઠ	નામ
૧	૧૭	કોડ દંતર ને આઠ વલ્લિક પુત્રો સાથે શ્રી કાર્તિક- ગોકની દીક્ષા
૬	૧૧૮	શ્રી ઈન્દ્રભૂતિશ આદિ (૪૪૦૦) ચાર દંતર ચાર નોની દીક્ષા
૮	૧૬૧	શ્રી અમ્બલવ ન્યામિની દીક્ષા
૮	૧૬૨	શ્રી અમ્બલદેવની દીક્ષા
૮	૧૬૮	શ્રી ધનગિરિશની દીક્ષા

૩ શ્રી ઉપદેશ માળા

પૃષ્ઠ	નામ
૯૪	ચાર ગોવાનીઆઓને દીક્ષા
૧૬૫	ગર્ભવતી પત્નીને મૃદીને દીક્ષા

૪ શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર બુદ્ધિવૃત્તિ

પૃષ્ઠ નામ
૮૯ ચાર વણિકની દીક્ષા
૫ શ્રી ભગવતી સૂત્ર ભાગ બીજો

પૃષ્ઠ નામ
૪૫૮ શ્રી કૃષ્ણભદ્રા અને દેવદાસી
દાની દીક્ષા
૫૧૮-૧૯ શિવગતર્થિની દીક્ષા

૬ શ્રી ત્રિપદિ સલાકા પુરુષ ચરિત્ર

પાન	પૃષ્ઠ	નામ
૧	૭૧	ચાર હાલની દીક્ષા
૧	૯૧	૧૧૯૯ ની દીક્ષા
૧	૧૧૨	નમિ વિનમિની દીક્ષા
૧	૧૨૩	૯૮ ભાગ્યોની દીક્ષા
૧	૧૮૦	દશ હાલ ભક્તિની દીક્ષા
૧	૯૯	એક ગામની દીક્ષા
૨	૧૦૦	એક ગામની દીક્ષા
૦	૧૦૮	અનેક નામોએ લખેલા અને મત્રીઓની દીક્ષા પુરા સાથે દીક્ષા
૭	૧૧	શ્રી વૈદ્યની દીક્ષા
૭	૨૮	શ્રી નામ ભક્તિની દીક્ષા
૭	૪૧	શ્રી વૈદ્યની દીક્ષા
૭	૧૨૨	શ્રીમતી દીક્ષા
૭	૧૨૬	શ્રી દી. રામ ૨૫૦ પુત્રોની દીક્ષા
૭	૧૦૭	શ્રી નામ ભક્તિને પુરુષ દીક્ષા
૭	૧૨૨	શ્રી દીક્ષા

૮	૬૬	અનેકની દીક્ષા.
૮	૧૦૩	અનેક II દીક્ષા
૧૦	૮૪-૮૫	શ્રી આદ્યકુમારની દીક્ષા.
૧૦	૧૧૮	એક ખેડુતની દીક્ષા

શ્રી છત્રેશ્વર દેવના ગામનમા આઠમી મોજ સુધીની ઉમ્મરના મગીરને નેમના માતપિનાદિકની સમ્મતિથી દીક્ષા આપવાનું સ્પષ્ટ વિવાત છે એ કારણથી તેવી સગીર દીક્ષાઓ પણ મળ્યાજ ન થઈ છે તેમાના પણ અમુક અમુક પ્રમગો અમુક અમુક શાસ્ત્રોમાથી અર્થ મુકવામા આવ્યા છે--

૧ શ્રી ઉત્તરધ્યયન સૂત્ર બાવ દેવીયા વૃત્તિ

અધ્યયન	પૃષ્ઠ	નામ.
૨	૪૬	પાતાના પુત્ર સાથે હસ્તીમિત્ર શ્રેષ્ઠિની દીક્ષા.
૩	૭૮	પુત્ર માથે ધનમિત્રની દીક્ષા
૪	૩૧	‘અરહન્નક’ નામના પુત્ર સાથે માતપિનાની દીક્ષા
૨	૫૪	શ્રેષ્ઠિ પુત્રની દીક્ષા
૭	૫૫	મોમદત્ત અને નોમદેવની દીક્ષા.
૧૮	૩૫૨	પિતા નાથે બાગપુત્રની દીક્ષા

૨ શ્રી કૃષ્ણસૂત્ર મુખ્યોપદેશ

વ્યાખ્યાન	પૃષ્ઠ	નામ. અને સખ્યા
૮	૧૬૮	શ્રી વજ્ર સ્વામિનિની દીક્ષા

■ શ્રી ઉપદેશ માવા

પૃષ્ઠ	નામ
૧૬૫	શ્રી વજ્ર સ્વામિની દીક્ષા અપટો રાજદરબારે

૪. શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર બૃહદ વૃત્તિ

પૃષ્ઠ	નામ
૯૦	માળાપ સાથે બાળકની પલ્લુ દીક્ષા
૯૫	બાપ સાથે બાળકની દીક્ષા
૮૭	બાપ સાથે બાળકની દીક્ષા

શ્રી ત્રિપદિ સલાકા પુરૂષ ચરિત્ર

પર્વ	પૃષ્ઠ	નામ
૧	૯૧	ઘણા બાળકોની દીક્ષા
૨	૧૦૮	ઘણા બાળકોની દીક્ષા
૭	૭૧	બાળ સુનીનો પ્રસંગ
૯	૧૪૮	ઘણા બાળકોની દીક્ષા

શ્રી ૬૬ મહારી, અર્જુનભાલી, પ્રભવ આદિ અધમ ગણાતા આત્માઓને પણ તે તે આત્માઓના ઉદ્ધારનાજ એક શુભ ધરાદાયી ઉપકારી મહાપુરૂષોએ દીક્ષા આપ્યાના પ્રસંગો શ્રી જિનેશ્વર દેવના શામનમા ઢગવા બધ છે તેમાના કેટલાક પ્રસંગો નીચે ટાકવામા આવે છે

૧ શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર

અધ્યયન	પૃષ્ઠ	નામ
૨	૫૮	શ્રી અર્જુન ભાલી જે રોજ ૭ પુરૂષો અને એક સ્ત્રીની ધાત કરતો હતો તેની દીક્ષા અને દીક્ષાના પ્રતાપે સુદિન
૪	૧૫૭	ભાઈના ધાત દુનારને પણ દીક્ષા

૨ શ્રી ઉપદેશ ભાલા

પૃષ્ઠ	નામ
૫૪	દ્રમકની દીક્ષા

૧૦૦	આત્મઘાત કરવા તૈયાર થયેલાને દીક્ષા
૧૩૮-૧૩૯	ચોરના અધિપતિને પણ દીક્ષા
૧૪૧	પતિ મુનિને મારનારી સ્ત્રીને પણ દીક્ષા
૧૫૫-૧૫૬	યતિવેશ ઉપગ્ના દોષલાવથી મુનીને ભયકર આપત્તિમા મુક નારને પણ દીક્ષા
૧૭૮	આત્મઘાત માટે મજ્જ થયેલાને દીક્ષા
૨૨૪	મુનીઘાતકને પણ દીક્ષા
૨૮૮-૮૯-૯૦	‘ત્રી, પ્રાણી, ખાલ અને ગાય’ આ ચારેની હત્યા કરનારને પણ દીક્ષા
૩૭૩	સયમથી પતિત થયેલી સ્ત્રીને પણ દીક્ષા

૩ શ્રી ત્રિપદિ શલાકા પુરુષ ચરિત્ર

પર્વ	પૃષ્ઠ	નામ
૮	૨૧	મન્વા તૈયાર થયેલા નદિપ ણી દીક્ષા
૧૦	૯૭	પાચતો સામતોને દીક્ષા

અયોગ્ય આત્માઓને અથવા સર્વને દીક્ષા તજ આપી શકે
કે જે જાની એમ જાણે કે આ કદિ પણ દીક્ષાથી પતિત નહિ
વાય આ પ્રમાણે કેટલાકો કહે છે પણ આ વાત શ્રી જીનેશ્વર
દેવના રામનમા માન્ય નથી કારણકે જાનીઓના હૃન્તે દીક્ષીત
થયેલા આત્માઓ પણ દીક્ષાથી પતિત થયા છે અને કેટલાકોએ
તો પતિત થઈને અનેક આત્માઓને ઉન્માગે ચઢાવ્યા છે એ
ખતાવનારા કેટલાક પ્રગજો અમૂક અમૂક શાસ્ત્રોમાથી અહીં
ટાકવામા આવે છે —

૧ શ્રી ઉત્તરધ્યયન સૂત્ર

અધ્યયન	પૃષ્ઠ	નામ
૩	૧૧૯	જમાલી
૩	૧૧૯	તિધ્યગુપ્ત
૩	૧૨૧	આષાઢાસૂરિ
૩	૧૨૨	અશ્વમિત્ર
૩	૧૨૫	ગેહગુપ્ત
૩	૧૩૧	ગોષામાહિલ
૩	૧૩૧	શિવભૂતિ

૨ શ્રી ત્રિપદિ સલાહા પુત્ર યગ્નિ

પર્વ	પૃષ્ઠ	નામ
૧	૬૧	મગિચિની દીક્ષા
૧૦	૬૪-૬૫	આર્દ્રકુમારની દીક્ષા
૧૦	૮૬	શ્રી ન હિષેણની દીક્ષા
૧૦	૬૭	ખેડુતને દીક્ષા

